

rapport zelfevaluatie Beelden voor de Toekomst

Opgesteld door het consortium Beelden voor de Toekomst:

EYE Filmmuseum
Kennisland
Nationaal Archief
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Het project	3
3. Tussenevaluatie 2010	5
4. Productie (conservering en digitalisering)	8
5. Infrastructuur	12
6. Toegang	15
7. Organisatie, financiën en samenwerking	19
8. Lessen	22
9. Investering en continuïteit	26
10. Conclusies	28

Bijlage 1 Prestatiemonitor 2007-2014

Bijlage 2 Kennisdeling: congressen, projecten en publicaties

Bijlage 3 Overzicht Parels

Bijlage 4 Verslag expertbeoordeling zelfevaluatie

1. Inleiding

Het project Beelden voor de Toekomst¹ heeft tussen 2007 en 2015 meer dan 90 duizend uur video, 20 duizend uur film, zo'n 100 duizend uur audio en 2,5 miljoen foto's geconserveerd en gedigitaliseerd. Naast de omvang van het te conserveren materiaal lag de uitdaging van het project vooral in het vernieuwende karakter ervan. Beelden voor de Toekomst heeft een pioniersrol vervuld in de ontwikkeling van grootschalige digitaliseringsprocessen en de gedachtevorming over de rol van erfgoedinstellingen in de digitale samenleving. Om de projectdoelstellingen te kunnen realiseren waren op tal van gebieden innovaties nodig. Zo werden nieuwe restauratie-, digitaliserings- en opslagtechnieken ontwikkeld. Tegelijkertijd is gewerkt aan vernieuwende manieren van metadatering en contextualisering, en het ontwikkelen van nieuwe platforms en diensten om het gedigitaliseerde materiaal toegankelijk te maken in talloze toepassingen waaronder lesmateriaal, Wikipedia, apps en diensten voor de creatieve industrie.

Nu het project is afgerond evalueren we, zoals toegezegd aan de Tweede Kamer², in deze zelfevaluatie wat er is bereikt, welke prestaties zijn geleverd, en welke baten zijn gerealiseerd. De Directieraad van het consortium Beelden voor de Toekomst heeft verder voorgesteld aan het ministerie van OCW om, overeenkomstig artikel 2 uit de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek, twee externe deskundigen te vragen een oordeel te geven over deze zelfevaluatie en daarmee ook over de resultaten van het project. Het ministerie heeft hiermee ingestemd. Het expert-oordeel is bijgevoegd (Bijlage 4).

Leeswijzer

Nadat we in hoofdstuk 2 kort het project Beelden voor de Toekomst beschrijven volgt in hoofdstuk 3 een beschrijving van de wijze waarop de consortiumpartijen met de aanbevelingen uit de Tussenevaluatie van 2010 zijn omgegaan. In hoofdstukken 4, 5 en 6 bespreken we achtereenvolgens de belangrijkste resultaten van het project in termen van productie, infrastructuur en toegang. Hoofdstuk 7 gaat in op de belangrijkste ervaringen met betrekking tot vraagstukken rondom organisatie, financiën en samenwerking. In hoofdstuk 8 volgt een beschrijving van de belangrijkste lessen die de betrokken erfgoedinstellingen trekken uit het project. Hoofdstuk 9 beschrijft enkele belangrijke issues met betrekking tot de toekomst. In hoofdstuk 10 formuleren we ten slotte enkele conclusies.

---

¹ Bij aanvang van het project (2007) bestond het consortium uit Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (hierna: 'Beeld en Geluid'), EYE filminstituut Nederland (voorheen het Filmmuseum, hierna: EYE), het Nationaal Archief, Vereniging Openbare Bibliotheken (hierna: 'VOB'), Centrale Discotheek Rotterdam (hierna: 'CDR') en Stichting Nederland Kennisland (hierna: 'Kennisland').

² Brief aan de Tweede Kamer over de tussentijdse evaluatie van het project Beelden voor de Toekomst, Kamerstuk, 30-11-2010.

2. Het project

Historie van het project

In de archieven van Beeld en Geluid, EYE Filmmuseum en het Nationaal Archief wordt de audiovisuele geschiedenis van Nederland opgeslagen. Grote delen van die geschiedenis dreigden zeven jaar geleden te vergaan, voornamelijk vanwege de beperkte levensduur van de analoge fysieke dragers. De verantwoordelijke instellingen werden al jarenlang met dit probleem geconfronteerd en vonden hiervoor geen oplossing binnen hun reguliere begrotingen. Bovendien was het merendeel van hun collecties niet of nauwelijks toegankelijk vanwege de slechte fysieke staat. Het analoge karakter van de collecties leidde bovendien tot onvoldoende ontsloten en doorzoekbare archieven voor derden. Voorwaarde was dat deze publieke audiovisuele collecties door conservering en digitalisering beschikbaar zouden komen op een wijze die zo goed mogelijk recht doet aan de hedendaagse eisen van multimediale toegankelijkheid, toepasbaarheid en bereik.

Het slechten van beide hindernissen vergde substantiële investeringen voor conservering, digitalisering en het toegankelijk maken. Dat was wat het project Beelden voor de Toekomst beoogde te realiseren. In 2006 vormden daarom zes partijen een consortium die met elkaar een plan³ opstelden voor een grootscheepse, complexe operatie om het belangrijkste deel van het audiovisuele erfgoed van Nederland te redden en beschikbaar te maken. Daarnaast zou het project bijdragen de aan innovatie van de erfgoedsector en de internationale positie van Nederland op het gebied van digitalisering van erfgoed. Gezamenlijk wilden de consortiumpartners die uitdaging vanaf 2007 aangaan.

Het projectplan is in een onafhankelijke maatschappelijke kosten- en batenanalyse getoetst om te beoordelen of een overheidsinvestering te rechtvaardigen was. Geoordeeld werd dat de maatschappelijke en economische baten uiteindelijk de kosten zullen kunnen overstijgen. Door het audiovisuele erfgoed van Nederland te digitaliseren werd het niet alleen gered van de ondergang maar kon de samenleving er eindelijk toegang toe krijgen, voor verrijking en hergebruik. Denk aan het onderwijs, de creatieve industrie en het brede publiek. Nieuwe inkomsten uit hergebruik konden ontstaan voor de makers van materiaal. Bovendien leverde het project een belangrijke bijdrage aan de kennisontwikkeling over het restaureren, digitaliseren en distribueren van digitaal erfgoed, waarmee Nederland door dit project internationaal een vooraanstaande positie heeft kunnen verwerven. Tot slot leverde het project werkgelegenheid op in Nederland voor ruim 100 medewerkers. De uitkomsten van deze kosten- en batenanalyse waren dan ook positief.⁴

Dit alles leidde tot een aanvraag door het Ministerie OCW bij het FES-fonds. Medio 2007 besloot het kabinet het project Beelden voor de Toekomst te ondersteunen. Het project Beelden voor de Toekomst is in juli 2007 gestart en had een looptijd van zes en een half jaar. In de eerste periode is vooral gewerkt aan de voorbereiding en opzet van het immense project. Vanaf 2008 kon worden begonnen met de eerste activiteiten. Eind 2014 is het project volledig afgerond.

---

³ Projectplan Beelden voor de Toekomst, 2006.

⁴ SEO Economisch Onderzoek, 2006, Baten in beeld: kengetallen kosten-batenanalyse Beelden voor de Toekomst.

Doel van het project

In het projectplan is de doelstelling uitgewerkt in vijf projectdoelen:

1. Het conserveren, digitaliseren en beschikbaar maken van een kerncollectie uit het Nederlandse audiovisuele erfgoed.
2. Het materiaal inhoudelijk toegankelijk maken (contextualiseren), in het bijzonder voor educatief gebruik, maar ook voor de creatieve industrie en het brede publiek.
3. Het rechtenvrij of onder heldere licentie beschikbaar maken van digitaal audiovisueel erfgoed.
4. Een heldere distributie-infrastructuur ontwikkelen die de best mogelijke toegang tot het digitale materiaal verschaft.
5. Nieuwe audiovisuele diensten ontwikkelen voor de educatieve sector, erfgoedinstellingen, de creatieve industrie en de samenleving.

Uitgangspunt was een zo breed mogelijke beschikbaarheid van het audiovisuele materiaal voor iedereen. De toegankelijkheid zou niet in alle gevallen gratis zijn. Naast auteursrechtelijke kwesties speelde daarbij de afweging tussen enerzijds het beperken van het beroep op algemene middelen door gebruikers te laten betalen voor toegang, en anderzijds het belang het materiaal zo breed en laagdrempelig mogelijk beschikbaar te stellen. Geen enkele vergoeding zou echter de totale kosten van conservering en digitalisering kunnen dekken. Dat leidde tot een terugverdienverplichting voor de consortiumpartijen om zodoende financiering van het totale project mogelijk te maken.

Een tweede uitgangspunt was de kostenefficiënte opzet en uitvoering van het project.

Op basis van de Tussenevaluatie in 2010 (zie hoofdstuk 3) is een aangepast Activiteiten Meerjarenplan opgesteld. Het Ministerie OCW heeft als subsidieverstrekker ingestemd met de gewijzigde doelstellingen ten aanzien van productie en terugverdiencapaciteit.

Eindbalans

Deze zelfevaluatie vormt de eindbalans van het project en richt zich alleen op de periode 2011-2014. Belangrijkste reden hiervoor is dat de oorspronkelijke uitgangspunten van het project met de besluitvorming over de Tussenevaluatie 2010 dusdanig zijn gewijzigd dat een evaluatie over de gehele periode niet zinvol is. Bijkomende reden is dat de periode tot en met 2010 op basis van de Tussenevaluatie ook definitief is beschikt door OCW. Dat betekent dat deze periode inhoudelijk en financieel is afgerond. Daarmee biedt evalueren van de periode 2007-2010 in deze zelfevaluatie geen meerwaarde.

Uitgangspunten zijn het vastgestelde en geaccordeerde Activiteiten Meerjarenplan (2011-2014) en de Meerjarenbegroting (2011-2014). De zelfevaluatie is bedoeld om op basis van de oorspronkelijke doelstellingen, gegeven de gewijzigde uitgangspunten, te kijken wat er bereikt is. Bovendien – en dat heeft betrekking op de gehele projectperiode – brengen we de belangrijkste lessen in beeld.

Er is de afgelopen jaren veel bereikt, immers het opzetten en organiseren van een dergelijk omvangrijk project bleek ingewikkelder dan gedacht. De impact op de deelnemende instellingen was enorm. Er zijn nieuwe afdelingen opgezet, nieuwe medewerkers aangetrokken, infrastructuren en werkplekken zijn aangepast. Er vonden complete reorganisaties plaats, zowel in de opbouw als in de afbouw van het project. De betrokken erfgoedinstellingen kregen er door dit project nieuwe taken bij. Tegelijk moest er snel geleerd worden. Zo moest bijvoorbeeld het meeste restauratie- en digitaliseringswerk Europees worden aanbesteed. Daarover was in 2007 nog weinig kennis over aanwezig, ook in de markt zelf. Ook het opzetten en uitbreiden van voorzieningen om bijvoorbeeld het gedigitaliseerde materiaal op te kunnen slaan bleek complexer dan verondersteld. Het vereiste afstemming over standaarden, samen delen van infrastructuren en ontwikkelen van nieuwe workflows. Dit alles maakte dat het digitaliseren, opslaan en toegankelijk maken sneller en gemakkelijker kan gaan.

Dit heeft wel betekend dat in de eerste jaren van het project de meeste aandacht vooral gericht was op de interne processen. Toen de productie eenmaal op stoom was heeft het project zich meer kunnen richten op het beschikbaar stellen van het gedigitaliseerde materiaal en de verspreiding van kennis en het delen van de opgedane ervaringen.

3. Tussenevaluatie 2010

In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft TNO in 2010 een tussenevaluatie van Beelden voor de Toekomst uitgevoerd. Hierbij is ook gekeken naar de toegankelijkheid van het gedigitaliseerde materiaal, het functioneren van de ontwikkelde diensten en de terugverdiencapaciteit van het project. In dit hoofdstuk halen we de aanbevelingen die in de tussenevaluatie zijn geformuleerd aan en beschrijven we de wijze waarop het consortium hiermee is om gegaan. We beginnen met de aanbeveling omtrent de terugverdienverplichting. Dit omdat de wijze waarop de subsidieverstrekker, OCW en het consortium met deze aanbeveling zijn omgegaan in hoge mate bepalend is geweest voor de vervolgoeuzes binnen het project. Daarna volgt kort per overige aanbeveling een beschrijving van de wijze waarop het consortium er invulling aan heeft gegeven.

Tussenevaluatie en de terugverdienverplichting

In haar rapport concludeerde TNO dat vasthouden aan de terugverdienverplichting niet realistisch was. Het belangrijkste argument hiervoor was dat de erfgoedinstellingen meestal niet de auteursrechten bezitten van het materiaal in hun archieven. Voor het ontwikkelen van diensten waren de instellingen hierdoor sterk afhankelijk van de medewerking van de rechthebbenden. Op sommige terreinen verliep dit redelijk, maar elders bleef deze samenwerking uit, bijvoorbeeld bij werken waarvan de rechthebbenden niet eens getraceerd konden worden, of bij omroepen, die geen mogelijkheden wilden uitsluiten voor hun eigen consumentenplatforms en daarom terughoudend waren in het verlenen van toestemming voor gebruik van het omroepmateriaal in andere consumentendiensten.

Een andere reden dat de haalbaarheid van de terugverdienplicht aan de kaak werd gesteld, was de tegenvallende inkomsten uit de ontwikkelde diensten. De vraag uit het onderwijs en de creatieve sector - behalve de omroepen zelf - viel tegen. Bovendien bleek het algemeen publiek onvoldoende bereid om te betalen voor toegang tot audiovisueel erfgoed via video-on-demand diensten. Met de groei van bandbreedte en de komst van diensten als YouTube waren er immers al veel andere, veelal gratis bronnen voor audiovisueel materiaal online voorhanden. Het verdienmodel dat dergelijke diensten gebruikten, met advertenties gerelateerd aan de content van de video's, bleek niet wenselijk of toepasbaar voor de platforms ontwikkeld binnen Beelden voor de Toekomst.

Tegen deze achtergrond stelde TNO in haar evaluatie dan ook de rol van de erfgoedinstellingen als aanbieders van diensten ter discussie:

Meer principieel is de vraag in welke mate [...] publieke instellingen, de meest geëigende partijen zijn om diensten voor een algemeen publiek te ontwikkelen en commercieel te exploiteren. Het ligt meer voor de hand wanneer zij halffabricaten leveren op basis waarvan anderen (uitgevers, omroepen, mediabedrijven) nieuwe diensten kunnen ontwikkelen. (p.79)

TNO constateerde dat de terugverdienverplichting een onevenredig grote druk op het project legde en daarom drastisch bijgesteld zou moeten worden. De focus van de dienstenontwikkeling zou moeten verschuiven van het realiseren van economische baten naar het realiseren van maatschappelijke baten. In plaats van de gemaakte kosten terug te verdienen, moest de toegang en het hergebruik van het gedigitaliseerde materiaal bevorderd worden.

Eind 2010 zijn, onder meer naar aanleiding van dit TNO-rapport, daarom de financiële uitgangspunten van Beelden voor de Toekomst herzien. Er is een nieuwe Meerjarenbegroting opgesteld (2011-2014) met een daarbij behorend Activiteitenplan waaruit de terugverdienverplichting is weggelaten. OCW als subsidiegever heeft ingestemd met deze wijziging in het project.

3.2 Overige aanbevelingen

In deze paragraaf schetsen we per overige aanbeveling de wijze waarop het consortium hieraan invulling heeft gegeven.

Aanbeveling 1

Dienstenontwikkeling en ontsluiting voor eindgebruikers in resterende tijd versterken.

De Directieraad heeft deze aanbeveling overgenomen. De ontsluiting van materiaal is – daar waar er geen auteursrechtelijke belemmeringen – waren versterkt.

Aanbeveling 2

Samenwerking tussen consortiumpartijen versterken

De Directieraad heeft deze aanbeveling overgenomen. De samenwerking tussen de consortiumpartijen en ook andere organisaties in de erfgoedsector is verbeterd en toegenomen. Naast de doelstelling om de verzamelde kennis binnen het project te verspreiden door middel van samenwerking is er ook onder druk van de beperktere financiële middelen samenwerking tot stand gekomen. Voor concrete voorbeelden verwijzen we naar hoofdstuk 5.

Aanbeveling 3

Meer gezamenlijke promotie van Beelden voor de Toekomst

De Directieraad van Beelden voor de Toekomst heeft er voor gekozen om deze aanbeveling niet over te nemen. De Directieraad was van mening dat zelfstandige promotie van het project geen meerwaarde had ten opzichte van de profilering en promotie die de afzonderlijke partners wensten. De afzonderlijke erfgoedinstellingen hadden en hebben een bredere promotie-opgave dan alleen Beelden voor de Toekomst. Bovendien zorgde het per definitie tijdelijke karakter van het project er voor dat investeren in een gezamenlijke promotie ten koste ging van de toch al beperkte promotiemiddelen van de instellingen voor de eigen positionering.

Er is naar aanleiding van de tussenevaluatie gekozen om de gezamenlijke promotie van het project te beperken tot enkele evenementen en publicaties. Daar waar met Beelden voor de Toekomst materiaal gewerkt werd is aangegeven dat dat het geval is door de toevoeging van een 'powered by' logo.

Aanbeveling 4

Meer sturing op doelmatigheid en maatschappelijke impact

Dat de sturing op doelmatigheid vanaf 2011 verder is versterkt, komt tot uiting in het feit dat door de bijgestelde financiering nog nadrukkelijker is gekozen voor het realiseren van de productiedoelstellingen van het project. De noodzaak om zoveel mogelijk materiaal te conserveren en te digitaliseren met de beperktere middelen is door de aanpassingen van de subsidie door de Directieraad onderkend. Dat heeft ertoe geleid dat sommige onderdelen de oorspronkelijke doelstellingen niet drastisch hoefden te worden verlaagd in de Meerjarenbegroting 2011-2014 doordat doelmatigheidsvoordelen gerealiseerd konden worden. Op sommige onderdelen zijn de productieresultaten hoger geworden dan op basis van de oorspronkelijke en aangepaste doelstellingen was ingeschat. Hiervan zijn doelmatigheidsverbeteringen de oorzaak.

De Directieraad heeft door de koerswijziging zoals vastgelegd in de Meerjarenbegroting 2011-2014 er voor gekozen om de conserverings- en digitaliseringsdoelstellingen de meeste nadruk te geven. Immers zonder geconserveerd en gedigitaliseerd materiaal is het realiseren van maatschappelijke impact op andere gebieden met het materiaal überhaupt niet mogelijk. Naast de maatschappelijke impact van behoud, is de periode na 2011 ook gebruikt voor het realiseren van impact op het gebied van: kennisdeling binnen de erfgoedinstellingen, efficiëntcyverbetering van digitaliseringopgave, samenwerking, beschikbaarstelling en toegankelijkheid. In hoofdstuk 5 gaan we verder in op de maatschappelijke impact.

Aanbeveling 5

Financiële sturing verbeteren, relatie zichtbaar maken tussen kosten enerzijds en output en impact anderzijds

Voor 85% van de financiële middelen geldt dat deze rechtstreeks te relateren zijn aan directe productie en output. Daardoor was Directieraad van mening dat de sturing vooral vorm diende te krijgen via sturing op de productie en output. Hiervoor is per activiteit de zogenaamde prestatie-monitor ontwikkeld die met ingang van eind 2010 is gebruikt om per kwartaal (later in een lagere frequentie) de resultaten te volgen. Daarmee is de relatie tussen kosten en output inzichtelijk gemaakt. De relatie tussen kosten en impact is zichtbaar gemaakt in de prestatie-

monitor door de gegenereerde inkomsten voor diensten in beeld te brengen. De ontwikkeling van kwalitatieve indicatoren om de maatschappelijke impact te meten heeft minder prioriteit gekregen. Door de verlaging van het projectbudget met bijna een derde heeft de Directieraad er voor gekozen om de beschikbare middelen maximaal in te zetten op het realiseren van de conserverings- en digitaliseringsdoelstellingen. Budgetten voor strategische marketing, voor onderzoek naar gebruik en toegankelijkheid zijn verlaagd. Dat zijn onderwerpen die een relatie hebben met het realiseren en in beeld brengen van andere maatschappelijke impact dan digitalisering en conservering.

Aanbeveling 6

Goede zelfevaluatie opstellen voor evaluatie van het project na afloop

Deze aanbeveling is door de Directieraad overgenomen en uitgewerkt in de gekozen opzet voor de eindverantwoording en evaluatie, zoals deze uiteindelijk ook door het ministerie van OCW is goedgekeurd.

4. Productie (conservering en digitalisering)

De eerste periode van het project betrof het bouwen van het fundament. Een digitaliseringsstraat moest worden vormgegeven. Grootschalige en complexe aanbestedingen zijn uitgevoerd. Vanaf 2009 is het digitaliserings- en conserveringsproces goed op gang gekomen en zijn de begrote prestaties geleverd. In de periode vanaf 2011 heeft de nadruk gelegen op het realiseren van de resterende prestaties en het zorgvuldig afbouwen van het project. Daarbij was garanderen van de toegankelijkheid en bewaren van de kennis en opgedane ervaringen een belangrijk aspect. Voor een beschrijving van de prestaties verwijzen we ook naar de eindpublicatie Beelden van het verleden – 7 jaar Beelden voor de Toekomst.

Kwantitatieve prestaties

Voor een gedetailleerd overzicht van de prestaties op het gebied van conservering, digitalisering, contextualisering en dienstenontwikkeling verwijzen we naar de bijlagen. Gedurende de looptijd van het project zijn de prestaties (productie en financieel) gevolgd door middel van een periodieke prestatie-monitor. Deze prestatie-monitor maakte deel uit van de verantwoording aan OCW. In Bijlage 1 is de prestatie-monitor opgenomen die onderdeel uitmaakt van de eindverantwoording. Enkele belangrijke prestaties samengevat:

	Meerjarenbegroting 2007-2014	Meerjarenbegroting Bijgesteld	Realisatie 2007-2014
Video en film (uur)	159.710	113.269	138.932
Audio (uur)	123.900	98.734	165.444
Foto's (aantal)	2.900.000	2.500.000	2.418.872

De overrealisatie bij audio wordt veroorzaakt door een efficiëncyslag die is gemaakt in de digitaliserings- en conserveringsoperatie waardoor een substantieel groter deel is gerealiseerd dan begroot. Bij de foto's is sprake van een beperkte onderrealisatie.

Voor wat betreft de toegankelijkheid zijn de cijfers als volgt:

Toegankelijkheid	Foto's
Rechtenvrij	16%
Online toegankelijk	26%
Op locatie toegankelijk	50%*
Tegen betaling toegankelijk	26%
Niet toegankelijk	24%

* 100% voor EYE Filmmuseum

Toegankelijkheid	Film en video
Rechtenvrij	0,17%
Online toegankelijk	2,00%
Op locatie toegankelijk	100,00%
Via besloten onderwijsdiensten	15,00%

Toegankelijkheid	Audio
Rechtenvrij	0,02%
Online toegankelijk	0,04%
Op locatie toegankelijk	100%

In hoofdstuk 6 gaan we dieper in op de achtergronden van de cijfers met betrekking tot toegankelijkheid.

Kwalitatieve prestaties (diensten)

Met de beschrijving van de kwalitatieve prestaties van het project Beelden voor de Toekomst geven we inzicht in de baten die door het project zijn gerealiseerd.

Bij het beschrijven van de kwalitatieve prestaties beschrijven we hier de ontwikkelde diensten en de activiteiten die vanuit het project zijn ondernomen voor kennisdeling en innovatie. De onderdelen infrastructuur en toegang worden in respectievelijk hoofdstuk 5 en 6 uitgewerkt, omdat deze - gezien het belang voor de maatschappelijke baten van het project - specifieke aandacht behoeven.

Diensten

Verschillende diensten zijn gedurende de projectperiode ontwikkeld. Daarbij is na de tussen-evaluatie de nadruk komen te liggen op 'open diensten' voor beschikbaarheid en toegankelijkheid van het materiaal.

Open Beelden

Open Beelden is een open mediaplatform dat toegang biedt tot audiovisuele collecties die eenvoudig hergebruikt kunnen worden. Open Beelden ging eind 2008 van start met de doelstelling "om online toegang te bieden tot een selectie van archiefmateriaal en daarmee het creatief hergebruik van dit materiaal aan te moedigen" (Plan van Aanpak Open Beelden, 4-8-2008).

Open Beelden is een initiatief van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid en Kennisland. Op Open Beelden zijn momenteel ruim drieduizend Polygoonitems afkomstig uit het archief van Beeld en Geluid te vinden. In totaal bevat het platform bijna vijfduizend herbruikbare items, die naast Beeld en Geluid zijn bijgedragen door partijen als EYE Filmmuseum, de Universiteit van Amsterdam en de Stichting Natuurbeelden. <http://www.openbeelden.nl>

Ximon

Ximon was een initiatief van de Film Producenten Nederland (FPN, de belangenvereniging van filmproducenten), het EYE Filmmuseum en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Ximon werd gezien als dé VOD-aanbieder van kwaliteitsfilms en series in Nederland en België. Met ruim 4.300 films, documentaires en TV-series in haar online catalogus behoorde ze ook tot de grootste aanbieders van de Benelux.

Hoewel de markt voor VOD-diensten aan het einde van 2013 aan een groeispurt begon, is de markt vanaf 2009, toen Ximon werd opgericht, niet zo snel gegroeid als verwacht. Om die reden is Ximon in de tweede helft van 2013 op zoek geweest naar een financiële investeerder of strategische partner die kon helpen om de periode totdat consumenten massaal van VOD-diensten gebruik maken, te overbruggen. Tot het laatste moment was er zicht op een afspraak met een dergelijke partij, maar uiteindelijk bleek dat er definitief geen extra financiering voor Ximon zou komen. Om deze reden besloot Ximon om haar dienstverlening op 29 januari 2014 te stoppen. Het bestuur van Ximon zoekt nu alternatieven om de catalogus van Ximon aan het publiek te kunnen aanbieden.

ED*IT

Op ED*IT was een enorme schat aan audiovisueel materiaal uit Nederlandse musea en archieven te vinden dat speciaal was geselecteerd voor het primair onderwijs. Leerkrachten en leerlingen konden er fragmenten uit televisieprogramma's, film- en geluidsfragmenten, artikelen en foto's online bewerken tot montages, digitale lessen, tijdlijnen, dossiers en presentaties.

ED*IT was een initiatief van Beeld en Geluid. Het materiaal op ED*IT was afkomstig van Beeld en Geluid, Amsterdam Museum, Beelden voor de Toekomst, EYE Filmmuseum, Kennislink.nl, Kennisnet, Museum Volkenkunde, Nationaal Archief, Nationaal Historisch Museum en NCB Naturalis.

Omdat het aantal afgenomen licenties te klein was en onvoldoende groeide, werd in augustus 2013 besloten de dienst te beëindigen. Hiervoor zijn twee belangrijke oorzaken: (1) de beta-

lingsbereidheid voor gedigitaliseerd en inhoudelijk verrijkt materiaal bleek onvoldoende voor een rendabele exploitatie en (2) de benodigde marketinginspanning om tot voldoende volume te komen kon niet gerealiseerd worden vanwege het feit dat een dergelijke activiteit geen kernactiviteit van de erfgoedinstellingen is. 9 groot deel van het archief is inmiddels toegankelijk via Teleblik, het onderwijsplatform voor het primair en voortgezet onderwijs.

LES 2.0

LES 2.0 was een online onderwijsplatform waar audiovisueel materiaal uit de archieven van Beeld en Geluid en van andere Nederlandse musea en erfgoedinstellingen aangeboden werd aan het voortgezet onderwijs. Docenten zetten het materiaal in als mediarijke aanvulling op hun lessen. Het materiaal op LES 2.0 was speciaal ontwikkeld en geselecteerd voor de doelgroep en sloot aan bij de eindtermen van het voortgezet onderwijs.

LES 2.0 was een initiatief van Beeld en Geluid en een samenwerking met EYE Filmmuseum, Nationaal Archief, NCB Naturalis, Museum Volkenkunde, Rijksmuseum van Oudheden en ook met bronnen van Kennislink.nl, Nationaal Historisch Museum, Stichting Natuurbeelden, Amsterdam Museum en Regionaal Historisch Centrum Eindhoven.

De dienst wordt sinds juli 2014 niet meer aangeboden, omdat de groei in het aantal licenties te klein is om zichzelf te kunnen bekostigen. De redenen hiervoor zijn dezelfde als voor het stopzetten van ED*IT De lopende dienstverlening naar educatieve intermediaire partijen is overgeheveld naar de Teleblik-omgeving.

Teleblik

Teleblik is een streaming video-basisplatform met een selectie van educatieve en informatieve programma's uit de archieven van de consortiumpartijen. Teleblik is destijds voortgezet, zoals overeengekomen met de partners Kennisnet en Teleac en de directie MLB van het Ministerie van OCW, als gratis basisdienst voor het onderwijs. Het gebruik van Teleblik toonde aan dat er behoefte is aan audiovisueel materiaal om lesinhoud te verrijken. Daar staat tegenover dat er grenzen zijn aan de investeringen die overheid en (gesubsidieerde) erfgoedinstellingen of archieven kunnen doen in de ontwikkeling van diensten waar ze vervolgens geen geld voor vragen, zelfs niet wanneer dit alleen dient om de kosten te dekken.

Dutch Footage

In september 2009 lanceerde Beeld en Geluid een nieuwe betaalde online clipdienst voor professionals in de creatieve industrie. Dutch Footage bevat ongeveer 600 clips uit de collecties van Beeld en Geluid die na online betaling gebruikt mogen worden. De typisch Nederlandse beelden zijn onderverdeeld in vijf categorieën: steden en landschappen, natuur, Koningshuis, Tweede Wereldoorlog en algemeen. Naast historische beelden bevat Dutch Footage ook actuele thema's zoals de Gaypride, Geert Wilders en het huwelijk tussen Prinses Maxima en Prins Willem-Alexander.

Dutch Footage richt zich op de creatieve industrie in binnen- en buitenland. Programmamakers, omroepen, reclamemakers, redacteurs en producers beschikken over een veelzijdige, gebruiksvriendelijke en snelle bron die voorziet in uniek beeldmateriaal. Omdat via Dutch Footage niet genoeg aanvragen per jaar binnenkomen, is besloten geen nieuw materiaal toe te voegen aan deze dienst. Beeld en Geluid behoudt de site als etalagekanaal.

<http://www.dutchfootage.com/>

Kennisdeling en innovatie

Binnen het project zijn een groot aantal activiteiten uitgevoerd die bijdroegen aan de realisering van de doelstelling met betrekking tot kennisdeling en innovatie in de erfgoedsector.

Kennisdeling

Vanuit het project zijn belangrijke bijdragen geleverd aan het ontwikkelen en delen van kennis op het gebied van digitalisering, conservering en toegankelijkheid van audiovisuele erfgoedcollecties. De bijdragen bestonden uit:

- organiseren van en leveren van bijdragen aan congressen en fora;
- leveren van kennis en expertise aan projecten;
- publiceren.

In Bijlage 2 is een overzicht opgenomen van deze activiteiten. De lijst geeft een goed beeld van de activiteiten van het consortium op het gebied van ontwikkeling van technische innova-

tie, preservering, beschikbaar maken van de collectie en kennisdeling in de periode 2007-2014. Beoordeling van de impact van deze activiteiten is gezien het ontbreken van duidelijke meetgegevens problematisch. Doordat Beelden voor de Toekomst het eerste digitaliseringsproject ter wereld was van deze omvang heeft de kennisdeling een belangrijke katalysator rol vervuld bij de ontwikkeling van het vakgebied.

In het kader van de MA opleiding Preservation & Presentation of the Moving Image (een samenwerking van UvA, EYE Filmmuseum en Beeld en Geluid) hebben is het project Beelden voor de Toekomst zowel in de colleges als in de stageprojecten geïntegreerd. Ook na Beelden voor de Toekomst zullen studenten onderzoek doen naar de collecties die tijdens Beelden voor de Toekomst gerestaureerd en gedigitaliseerd zijn. Dit is een voorbeeld van een blijvend resultaat op het gebied van kennisdeling en –ontwikkeling.

Innovatie met betrekking tot Auteursrecht

Beelden voor de Toekomst heeft veel aandacht besteed aan auteursrechtelijke aspecten van massadigitalisering en een pioniersrol vervuld in het zoeken naar oplossingen voor de problematiek van auteursrechtelijke belemmeringen bij het toegankelijk maken van het gedigitaliseerde materiaal. Immers Beelden voor de Toekomst is het eerste project in de wereld van een dergelijke omvang waarbij ook nadrukkelijk de toegankelijkheid een doelstelling was.

Zo heeft Nationaal Archief in 2010 voor een deel van de te digitaliseren foto's een generieke overeenkomst gesloten met Pictoright, de collectieve beheersorganisatie voor fotografen. Dit maakt het mogelijk om ook delen uit de collectie, waarvan de rechten niet in handen zijn van het Nationaal Archief of waarvan de auteursrechthebbenden niet bekend zijn, online te tonen, zonder daarbij de belangen van de rechthebbenden te schaden. De structuur van deze overeenkomst was gebaseerd op het voorbeeld van zogenaamde *extended collective licenses* zoals deze in de Scandinavische landen gebruikelijk zijn.

In 2010 heeft Kennisland samen met de KB en DEN de werkgroep Auteursrecht van de Nederlandse erfgoedinstellingen opgericht. Deze werkgroep heeft zich ten doel gesteld de kennis over auteursrecht binnen de erfgoedwereld te vergroten, activiteiten van erfgoedinstellingen op dit gebied te coördineren en de belangen van de sector op beleidsniveau te vertegenwoordigen.

Naar aanleiding van de ervaringen met de overeenkomst tussen Nationaal Archief en Pictoright heeft de werkgroep in 2013 samen met koepelorganisaties van rechthebbenden aangedrongen op een wettelijke implementatie van Extended Collective Licensing (ECL) in Nederland. ECL maakt het mogelijk dat collectieve beheersorganisaties overeenkomsten met erfgoedinstellingen aangaan die ook het gebruik van werken van niet vertegenwoordigde rechthebbenden autoriseren. Zo lopen erfgoedinstellingen niet langer het gevaar alsnog aansprakelijk gesteld te worden voor het overtreden van de Auteurswet, bij werken waarvan de rechthebbenden onbekend of onvindbaar zijn. In 2014 heeft het ministerie van OCW onderzoek naar de haalbaarheid van een ECL-regeling in Nederland laten verrichten en in april 2015 heeft er een symposium met alle betrokken stakeholders plaatsgevonden. Op dit moment beraden de betrokken ministeries (OCW, V&J en EZ) zich over een kabinetsstandpunt ten opzichte van de invoering van ECL in Nederland.

5. Infrastructuur

Digitale infrastructuur

Een omvangrijk digitaliseringsproject als Beelden voor de Toekomst vroeg om een uitgebreide infrastructuur. Het eerste onderdeel van deze infrastructuur bestond uit de gespecialiseerde scanfaciliteiten die de analoge opnamen omzetten in digitale bestanden. Vervolgens was er speciale hard- en software nodig om de enorme hoeveelheid opgeleverde audiovisuele data duurzaam te behouden: voorzieningen voor opslag, een catalogussysteem met technische, inhoudelijke en auteursrechtelijke meta data, en software om het materiaal te kunnen downloaden en distribueren.

Opslag van de digitale audiovisuele collectie

Bij het digitaliseren van analoog audiovisueel materiaal werd zoveel mogelijk informatie van de analoge drager overgebracht naar een digitaal bestand. Bij het afspelen moest dat digitale bestand idealiter dan exact dezelfde resultaten en kwaliteit produceren als de analoge drager. Dit leidde tot zeer grote bestanden, maar ook tot uiterst complexe digitale objecten. Audiovisueel materiaal is op tijdcode gebaseerd, kent honderden verschillende modaliteiten met betrekking tot *framerates*, beeldverhoudingen, standaarden en formaten. De keuzes die voorafgaand aan de digitalisering gemaakt werden, waren dan ook cruciaal voor het eindresultaat.

Gezien de slechte staat en kwetsbaarheid van veel analoog materiaal was er vaak maar één kans om goed te digitaliseren. De kennis van oude AV-formaten en faciliteiten om de dragers te kunnen afspelen, zouden bovendien over een paar jaar niet meer beschikbaar of onbetaalbaar zijn. De mogelijkheid openhouden om later opnieuw – en wellicht beter – te digitaliseren was daarom geen optie.

Het was zaak om direct op de hoogst mogelijke kwaliteit te digitaliseren. Deze kwaliteit werd gedurende de looptijd van Beelden voor de Toekomst dankzij de technologische ontwikkelingen steeds hoger, wat leidde tot nog grotere digitale bestanden dan was voorzien. De urgentie van een infrastructuur waarin grote hoeveelheden data duurzaam konden worden opgeslagen werd daarmee nog eens onderstreept.

De taperobot

Aan het begin van Beelden voor de Toekomst maakte Beeld en Geluid voor de opslag van het omroeparchief nog gebruik van een externe partij die per opslageenheid werd betaald. Gedurende het project stegen deze kosten door de grote datavolumes echter lineair. Aangezien ook de kennis op het gebied van opslag bij het instituut groeide, bleek het aanzienlijk goedkoper om de opslaginfrastructuur in eigen huis onder te brengen en hier zelf de regie over te voeren.

Gekozen werd voor een taperobot waarop grote hoeveelheden data (Peta bytes) opgeslagen konden worden. Deze data staan op magnetische tape. Dit is een oplossing die, in tegenstelling tot disks, geen bewegende delen kent en dus geen energie vergt, wat het systeem erg zuinig en kostenefficiënt maakt. Nadeel van een taperobotsysteem is dat data niet à la minute beschikbaar zijn voor vertoning: ze moeten eerst van de tape gelezen worden, wat enige tijd kan duren. Daarom heeft Beeld en Geluid ervoor gekozen de tapeopslag te combineren met diskopslag. Grote archiefbestanden die maar zelden geraadpleegd worden, blijven op tape opgeslagen en data die snel toegankelijk moeten zijn, bijvoorbeeld voor digitale distributie via het internet, staan ook op disk.

De tape-infrastructuur van Beeld en Geluid maakt gebruik van systemen die door veel grotere bedrijven ook worden gebruikt. Dit garandeert dat er ook op langere termijn expertise beschikbaar zal zijn om de infrastructuur te onderhouden of om migratie naar nieuwere systemen te begeleiden.

Datamigratie

In 2012 hebben Beeld en Geluid en EYE Filmmuseum een overeenkomst gesloten om de digitale collectie van EYE Filmmuseum duurzaam bij Beeld en Geluid op te slaan. In het project Datamigratie, dat in 2013 van start ging, wordt ca. 1 Petabyte aan digitale archiefbestanden die eerder nog bij een Amerikaanse provider lagen opgeslagen, ondergebracht bij Beeld en Geluid.

Gezamenlijke catalogus

Een andere grote infrastructurele uitdaging binnen Beelden voor de Toekomst was de koppeling van al het gedigitaliseerde materiaal aan de bestaande catalogi. Oorspronkelijk waren deze systemen ontwikkeld voor het faciliteren van analoge processen, zoals het terugvinden en uitlenen van analoge dragers. De beschrijvingen van het collectiemateriaal waren gericht op gebruik binnen de eigen instellingen en professioneel hergebruik. Integratie met online platformen was niet mogelijk, in eerste instantie omdat deze nog niet bestonden, en later ook omdat er niet volgens dezelfde standaarden werd gewerkt. Het oorspronkelijke plan om vanuit een gezamenlijke catalogus te gaan werken, bleek dan ook niet realistisch, zeker niet tijdens de grote digitaliseringsprocessen die op dat moment gaande waren. De partnerinstellingen hadden hun handen vol aan het bijhouden waar het voor digitalisering weggezonden materiaal zich bevond en wanneer het na digitalisering weer terug zou komen. Tijdens dit proces bleek het praktischer vast te houden aan de eigen werkwijzen en de eigen catalogi. Toch hebben EYE Filmmuseum en Beeld en Geluid in het laatste jaar van Beelden voor de Toekomst alsnog onderzocht of het Media Asset Management (MAM)-systeem van Beeld en Geluid dat nu nog primair gericht is op de distributie van omroepmateriaal, in de toekomst kan worden ingezet voor digitale filmdistributie. De resultaten van het onderzoek zullen worden meegenomen in de doorontwikkeling van dit MAM-systeem, zodat EYE Filmmuseum zijn gedigitaliseerde films op termijn waarschijnlijk rechtstreeks zal kunnen distribueren vanaf de Beeld en Geluid-infrastructuur. Gecombineerd met de gezamenlijke opslag bij Beeld en Geluid zal een belangrijk deel van het binnen Beelden voor de Toekomst gedigitaliseerde materiaal van EYE Filmmuseum daarmee ook veel gemakkelijker beschikbaar zijn voor uitzending door de omroepen.

Duurzame digitale infrastructuur

Zonder een adequate digitale infrastructuur blijft de waarde van gedigitaliseerde collecties beperkt. Toegang tot grootschalige digitale collecties vereist een technische infrastructuur die zowel de duurzame digitale opslag als een state of the art toegang garandeert. In 2012 hebben Beeld en Geluid en EYE Filmmuseum een overeenkomst gesloten om het materiaal - dat tijdens het project geproduceerd is - bij Beeld en Geluid op te slaan. Voor EYE Filmmuseum die als organisatie tot dan toe weinig ervaring had met grootschalige digitale opslag - en bovendien zich volledig richtte op de opening van een nieuw museum - bood de samenwerking met Beeld en Geluid een uitgelezen kans om zich voor te bereiden op de digitale toekomst en het Beelden van de Toekomst materiaal duurzaam op te slaan. Daarbij was het de meest kosteneffectieve optie omdat opslag bij Beeld en Geluid schaalvoordeel bood. Verder nog streven EYE Filmmuseum en Beeld en Geluid er naar om de catalogi van beide instellingen aan elkaar te koppelen waardoor er een gemeenschappelijke toegang tot beide collecties ontstaat. In het kader van Beelden voor de Toekomst is een ongekende hoeveelheid audiovisueel materiaal gedigitaliseerd. Voor de digitale infrastructuur die hiervoor noodzakelijk is, is voortgebouwd op de toentertijd bij Beeld en Geluid beschikbare technische infrastructuur en expertise voor de dienstverlening aan de publieke omroep. De opslag en toegang waren echter nog niet geschikt om materiaal op te slaan uit andere audiovisuele collecties, zoals die van EYE Filmmuseum. Grootschalige aanpassingen waren noodzakelijk en inmiddels staat er bij Beeld en Geluid een uiterst geavanceerd digitaal archief dat voor meer dan de helft bestaat uit Beelden voor de Toekomst-collectie. Deze infrastructuur vraagt om constante aandacht, zowel voor het beheer, onderhoud en de vervanging van de hard- en software, als voor de migratie van systemen, dragers en bestanden en dient bovendien nog verder ontwikkeld te worden om te voldoen aan alle noodzakelijke standaarden. Gedurende Beelden voor de Toekomst konden de kosten hiervoor uit het projectbudget worden gefinancierd. De structurele lasten (storage en personeel) voor het duurzaam beheer van de collectie en infrastructuur die voortkomen uit Beelden voor de Toekomst staan vanaf 2015 op de reguliere begroting van Beeld en Geluid, EYE Filmmuseum en Nationaal Archief. In samenwerking met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt nog gezocht naar een oplossing voor het dragen van deze lasten.

Dankzij Beelden voor de Toekomst is de in Nederland beschikbare technische infrastructuur voor audiovisuele digitalisering aanzienlijk uitgebreid. Deze voorzieningen blijven ook na afloop van het project in principe beschikbaar bij de deelnemende consortiumpartners en kunnen ingezet worden voor lokale archieven en regionale omroepen. De overheid kan deze

eerder gedane investeringen benutten door met de betrokken organisaties en op alle niveaus aan te sturen op zoveel mogelijk hergebruik van deze faciliteiten voor filmscanning, hoogwaardige audio- en videodigitalisering, en opslag.

6. Toegang

Inleiding

Dankzij de intensieve digitaliseringsactiviteiten in Beelden voor de Toekomst zijn de digitale collecties van de betrokken instellingen enorm uitgebreid. De waarde van deze audiovisuele collecties kan pas verzilverd worden als het materiaal toegankelijk is voor leerlingen, studenten, docenten, ontwerpers, producenten, reclamemakers, redacteurs en andere geïnteresseerden.

Het projectplan schiep hoge verwachtingen wat betreft het toegankelijk maken van de gedigitaliseerde collecties. Drie van de vijf opgestelde doelstellingen hadden betrekking op de toegang tot het materiaal:

- 2. Het inhoudelijk toegankelijk maken (contextualiseren) van het materiaal, in het bijzonder ten behoeve van educatief gebruik, maar ook voor de creatieve industrie en het algemeen publiek.*
- 3. Het rechtenvrij of onder Creative Commons-licentie beschikbaar maken van een basiscollectie van digitale film en geluid. Educatief gebruik krijgt hierbij voorrang.*
- 5. Nieuwe diensten gerelateerd aan de audiovisuele collectie Nederland voor de educatieve sector, erfgoed instellingen, de creatieve industrie en de samenleving. (p.7)*

We schetsen de twee fasen die we onderscheiden binnen het project als het gaat over de vergroten van de toegankelijkheid van het gedigitaliseerde en geconserveerde materiaal. Met name aan de tweede fase in de periode 2011-2014 besteden we in deze zelfevaluatie aandacht.

Fase 1: ontwikkeling betaalde diensten

In de eerste fase van het project lag de nadruk - en het zwaartepunt in de investeringen - vooral op de ontwikkeling van diensten die door de projectpartners aangeboden zouden worden aan verschillende gebruikersgroepen. Voor het onderwijs waren dit ED*IT voor het primair onderwijs en LES 2.0 voor het voortgezet onderwijs en het MBO. Verder werd er gewerkt aan Ximon voor de consument en Dutch Footage voor de (internationale) creatieve industrie.

Op deze manier werd gepoogd om te voldoen aan respectievelijk de in- en terugverdienverplichting, de verplichting om tijdens de looptijd van het project inkomsten te genereren en het verstrekte voorschot achteraf terug te verdienen.

Daarnaast is er in deze periode ook een begin gemaakt met de ontwikkeling van een platform voor audiovisueel materiaal in het publiek domein of met een Creative Commons-licentie. De gelimiteerde collectie die via dit platform, Open Beelden, beschikbaar kwam, werd nauwkeurig geselecteerd en was alleen toegankelijk in beperkte resolutie. Op deze manier zou het platform zo min mogelijk concurreren met de commerciële diensten die in het kader van Beelden voor de Toekomst opgezet waren. In deze fase van het project hanteerden de projectpartners in verband met de in- en terugverdienverplichting nog een conservatieve strategie ten aanzien van het open beschikbaar stellen van materiaal.

Hoewel vanaf de start hoog werd ingezet op met name de onderwijsdiensten en later ook op de video-on-demand dienst Ximon voor de consument, bleek gedurende het project dat er niet voldoende betalende afnemers zijn. Hierin speelde ook de concurrentie met bestaande marktpartijen, zoals educatieve uitgeverijen, een rol. Voor onderwijsdiensten geldt dat de ambitie om geld te verdienen met online, digitale leermiddelen op basis van audiovisueel archiefmateriaal botste met het beleid van het ministerie van OCW die juist gratis leermiddelen voorstond en in dat kader onder andere gratis schoolboeken introduceerde. Bij de uitvoering van het project blijkt dat de bereidheid om te betalen voor digitaal leermateriaal in scholen gering is. Ten tweede is geld verdienen met digitale leermiddelen lastig. De kosten om een goede dienst te ontwikkelen zijn hoog. De meeste educatieve uitgeverijen leunen nog vooral op boeken en hebben nog betrekkelijk weinig geïnvesteerd in online, digitale leermiddelen. Tot nu toe zijn nog maar weinig rendabele businessmodellen ontwikkeld voor digitale leermiddelen.

Gedurende de ontwikkeling van bovengenoemde diensten werden de eerste successen geboekt met verschillende Parels uit de collectie. Doel van de Parels was om experimenteer-ruimte te organiseren voor toepassingen van het gedigitaliseerde materiaal. Zo sloot het Nationaal Archief zich in 2008 als eerste Nederlandse erfgoedinstelling aan bij Flickr The Commons, het platform voor fotoarchieven van erfgoedinstellingen op de internationale fotowebsite Flickr. Hiermee deelt het Nationaal Archief zijn historische fotocollecties met een breed publiek, dat beschrijvingen aan de foto's kan toevoegen en de data zo kan verrijken. Voor een volledig overzicht zie Bijlage 3.

Fase 2: van betaald naar open

Naar aanleiding van de TNO tussenevaluatie uit 2010 kwam in de tweede fase van Beelden voor de Toekomst de nadruk te liggen op gratis publieksdiensten, open toegang tot de collecties en het stimuleren van hergebruik. Uiteindelijk heeft de TNO-evaluatie bij alle projectpartners geleid tot een herijking van het interne beleid rondom toegankelijkheid.

Deze ontwikkelingen binnen het project sluiten aan bij de algemene trend in het denken over toegang tot digitaal erfgoed in de sector. Eind 2011 start het Open Cultuur Data-netwerk, een initiatief van Kennisland, Beeld en Geluid en de Open State Foundation (toen nog Hack de Overheid). Open Cultuur Data ondersteunt culturele instellingen bij het beschikbaar stellen van hun collecties als open data. Het netwerk verzamelt en deelt kennis over open cultuurdata en stimuleert de ontwikkeling van nieuwe toepassingen op basis van deze data. Zo wil Open Cultuur Data de culturele sector sterk verankeren in de internationale open data-beweging.

Beelden en Geluid

Door de digitalisering van grote hoeveelheden audiovisueel materiaal van de Nederlandse omroepen is het hergebruik van dit materiaal vereenvoudigd en gestimuleerd. Het aantal downloads van gedigitaliseerd materiaal uit de Beeld en Geluid catalogus door mediaprofessionals is exponentieel toegenomen. Dit betekent dat dit materiaal is verwerkt in vele media-producties, bekeken door miljoenen Nederlanders. Dit is een impact van het project dat moeilijk in cijfers te vatten valt maar wel tot de verbeelding spreekt: TV blijft nog steeds het belangrijkste medium in Nederland.

Beeld en Geluid zet na de evaluatie steviger in op de verdere ontwikkeling van het Open Beelden-platform. Inmiddels zijn meer dan drieduizend items beschikbaar via dit platform, waaronder met name materiaal uit de Polygooncollectie, waar Beeld en Geluid zelf de rechten over bezit. Tevens wordt besloten de kwaliteit van de bestanden in Open Beelden op te hogen naar de resolutie waarin het materiaal oorspronkelijk gedigitaliseerd is.

Het aanbod op Open Beelden wordt verder uitgebreid met portals waarmee verschillende partijen via de Open Beelden-infrastructuur hun collecties open beschikbaar kunnen stellen. Zo deelt de VPRO via een eigen portal een aantal documentaires en beheert de opleiding Theaterwetenschap van de Universiteit van Amsterdam een portal met registraties van theater- en dansvoorstellingen uit de periode 1990 tot 2010. EUscreen maakt gebruik van de Open Beelden-infrastructuur voor het toegankelijk maken van video's uit de Europese televisiegeschiedenis. In de portal van Stichting Natuurbeelden zijn ruim 750 clips te vinden met opnames uit de natuur.

Ook technisch wordt er doorgewerkt aan de ontwikkeling van Open Beelden, zowel aan de voor- als achterkant. Een belangrijke zet hierin is de implementatie van open standaarden. Hierdoor wordt het mogelijk om de collecties te delen met andere toepassingen en platformen, en zo te hergebruiken op bijvoorbeeld Europeana en Wikimedia Commons, het media-archief van de Wiki-projecten, waaronder Wikipedia. De resultaten van deze implementatie zijn indrukwekkend: inmiddels zijn duizenden artikelen op Wikipedia, verdeeld over tientallen taalversies, verrijkt met audiovisueel materiaal afkomstig van Open Beelden. Alleen al in 2014 zijn de ruim 40.000 artikelen 40 miljoen keer bekeken. Het aantal unieke bezoekers per dag ligt ruim boven de 2000.

Het succes van het hergebruik van het Open Beelden-materiaal op Wikipedia leidt tot een vergelijkbare aanpak voor andere deelprojecten van Beeld en Geluid. Ook materiaal uit de Beeld en Geluid-wiki (foto's) en uit Het Geluid van Nederland wordt inmiddels gretig hergebruikt op met name Wikipedia.

In 2014 bepaalt Beeld en Geluid dat al het materiaal waarvan het instituut zelf de rechten bezit, of dat al in het publieke domein valt, zonder noemenswaardige beperkingen in de hoogst mogelijke kwaliteit zal worden vrijgegeven, tenzij er inhoudelijke of ethische bezwaren zijn. De eerdere terughoudendheid om materiaal vrij te geven, die werd ingegeven door de terugverdienverplichting, is inmiddels verdwenen.

EYE Filmmuseum

Ook EYE Filmmuseum heeft zich in de tweede fase van Beelden voor de Toekomst aangesloten bij Open Beelden. Via de infrastructuur heeft het museum ruim tweehonderd collectie-items opengesteld voor de twee edities van Celluloid Remix, Parel-projecten waarin professionals en amateurs werden uitgedaagd oude filmfragmenten te remixen tot korte, nieuwe films. In de nieuwbouw van zijn talloze mogelijkheden voor digitale presentaties, zoals PODS en de 360° interactieve installatie, maakte EYE Filmmuseum een start met het ontsluiten van de eigen digitale collectie.

Online

Met de website *Film in Nederland*, een eigen YouTube-kanaal, Open Beelden en presentaties op Europeana heeft EYE Filmmuseum een start gemaakt met het online aanbieden van de van de eigen collecties. Na Beelden voor de Toekomst worden deze diensten gecontinueerd en verder uitgebouwd. Film in Nederland bevatte 270 volledige films en 49 clips. De website trok gemiddeld 17.000 unieke bezoekers per maand. Vergelijkingscijfers zijn niet beschikbaar. Met het vrijgeven van de onderliggende collectie-informatie voor hergebruik werd het museum ook partner in het Open Cultuur Data-netwerk. Zo is onlangs *Film in Nederland* vernieuwd en heeft een nieuwe naam gekregen: Filmgeschiedenis.nl

<https://www.eyefilm.nl/collectie/filmgeschiedenis>

YouTube-kanaal

EYE Filmmuseum heeft al jarenlang een eigen kanaal op YouTube vol met trailers, video's over tentoonstellingen, interviews met filmmakers, en meer dan 500 films uit onze collectie. Elke week wordt een nieuw aantal films (5 tot 10 films) toegevoegd aan de afspeellijst. De films zijn heel gevarieerd: Nederlands en buitenlands, zwart-wit en kleur, stil en geluid, speelfilms, bioscoopjournaals, bedrijfsfilms, experimenteel, animatie, documentair.

<https://www.eyefilm.nl/nieuws/over-eye/wekelijks-nieuwe-films-uit-de-eye-collectie-op-youtube>
<https://www.youtube.com/user/eyefilmNL>

Programmering, uitleen en sales

Tijdens Beelden voor de Toekomst heeft de filmwereld de transformatie gemaakt naar het digitale domein. Door het grote aantal films dat in het kader van Beelden voor de Toekomst gerestaureerd en gedigitaliseerd is, was EYE Filmmuseum in staat om een belangrijk deel van zijn collectie digitaal te kunnen presenteren in zijn eigen film- en tentoonstellingsruimten en digitaal te distribueren voor uitleen aan musea, filmarchieven en festivals. Daarnaast wordt de gedigitaliseerde collectie voor Sales ingezet. Door de continuering van het digitaliseringsproces na Beelden voor de Toekomst zal de toegankelijkheid van de EYE-collectie alleen maar toenemen waardoor een groter deel van de EYE-collectie in binnen- en buitenland digitaal beschikbaar is.

Nationaal Archief

Het Nationaal Archief heeft zich in het najaar van 2011 ook bij Open Cultuur Data aangesloten. In eerste instantie geeft het Archief op bescheiden basis kleine hoeveelheden data (beeld en meta data) vrij, bijvoorbeeld via de Parel 'Nationaal Archief & Spaarnestad Join Wikipedia' waarin een selectie van ruim duizend foto's aan Wikimedia Nederland is gedoneerd.

In 2012 volgt het Parel-project 'Het Nationaal Archief opent data'. In het kader van dit project stelde het Nationaal Archief zo'n 142.500 foto's van het persbureau ANEFO beschikbaar onder een Creative Commons-licentie (CC BY-SA). Het zonder al te veel belemmeringen beschikbaar stellen van zo'n grote hoeveelheid data was een inspirerend voorbeeld voor andere erfgoedinstellingen. Aan de vrijgave van het materiaal was een uitgebreid randprogramma verbonden van hackathons, blogs, media-aandacht en een prijsvraag. Dit trok onder andere de aandacht van een grote hergebruiker als Wikipedia. Inmiddels zijn ongeveer

12.500 van de foto's de Wikimedia Commons, de beeldbank van Wikipedia, geplaatst. Zesduizend van deze beelden illustreren Wikipedia-artikelen en worden maandelijks zo'n 22 miljoen keer bekeken. Vergelijkingscijfers zijn niet beschikbaar.

De Parel-projecten waren ook voor het Nationaal Archief een eyeopener: er bleken andere manieren te zijn om waarde aan je collecties te geven. Het Nationaal Archief heeft hier in een vroeg stadium mee kunnen experimenteren en op die manier veel kennis en ervaring opgedaan. Net als bij Beeld en Geluid heeft Beelden voor de Toekomst er mede toe geleid dat het Nationaal Archief heeft besloten alle data die open kunnen zijn, ook daadwerkelijk vrij toegankelijk te maken.

7. Organisatie, financiën en samenwerking

Organisatie

De wijze waarop samengewerkt werd, is uiteraard vastgelegd in de consortiumovereenkomst. Dit document is een formele vastlegging van de samenwerkingsafspraken. De samenwerking in het consortium werd echter in veel belangrijkere mate bepaald door de wijze waarop individuele medewerkers en projectleiders samen werkten. Uiteraard stond voor alle consortiumpartijen voorop dat de individuele prestaties gerealiseerd werden. Daar waar meerwaarde van gezamenlijk activiteiten aanwezig was, is dit ook opgepakt.

Voor de afzonderlijke organisaties betekende het project een groei in geld en personeel die bij afronding van het project voor een belangrijk deel weer afgebouwd moest worden. Ter illustratie de cijfers over de personeelsomvang gefinancierd vanuit het project:

- Beeld en Geluid (510 fte)
- EYE Filmmuseum (101 fte)
- Nationaal Archief (22 fte)
- Kennisland (12 fte)
- Centrale Discotheek Rotterdam (3 fte tot 2010)
- Vereniging Openbare Bibliotheken (1 fte tot 2010)

Bedrijfsvoering

Binnen het consortium vervulde Beeld en Geluid de rol van penvoerder. Binnen het consortium is bewust niet gekozen is voor een eenduidige projectleider of eindverantwoordelijke voor het gehele project. Immers door de consortiumsamenstelling zijn instellingen in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor het leveren van de overeengekomen prestaties. Om zaken met betrekking tot verantwoording richting subsidiegever en afwikkeling van subsidieaanvragen soepel te organiseren is voor een penvoerder-constructie gekozen.

Het project (werkgroepen en Directieraad) werd ondersteund door een onafhankelijk bureauhoofd en een secretaris. Vanuit het bureau werden de prestatie-monitors opgesteld alsmede de activiteitenplannen die de basis voor de jaarlijkse subsidieaanvraag vormden en de verantwoordingen daarvan.

Collectiehoudende en niet-collectiehoudende partijen

Gedurende de looptijd van het project is het onderscheid tussen collectiehoudende en niet-collectiehoudende partijen steeds nadrukkelijker geworden. De prestaties die beide partijen leverden zijn – uiteraard – in hun aard verschillend. Dat gold niet alleen voor de prestaties, maar ook voor de voor wat betreft (financiële) verantwoordelijkheid en bevoegdheden. Dit hangt samen met de kern van Beelden voor de Toekomst namelijk het digitaliseren en bereikbaar maken van de collecties. Daarmee hebben de collectiehoudende partijen een grotere verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd zijn de mogelijkheden voor de niet-collectiehoudende partijen om aan de terugverdienverplichting te voldoen beperkt. Dit onderscheid is door alle consortiumpartijen onderkend. Dat betekende dat in 2010 een andere samenstelling is gerealiseerd waarin in ieder geval VOB en CDR niet meer deelnamen, anders dan in de vorm van partnerschap en/of opdrachtnemer van het consortium.

Financiën

Met het project Beelden voor de Toekomst was veel geld gemoeid. De oorspronkelijke projectbegroting bedroeg 173 miljoen euro, waarvan:

- 19 miljoen euro gefinancierd uit eigen inkomsten van de consortiumpartners (2007-2014)
- 64 miljoen euro terugverdienverplichting (beraamde inkomsten uit resultaten 2015 - 2026)
- 90 miljoen euro netto subsidie

In 2011 is de projectbegroting naar aanleiding van de Tussenevaluatie bijgesteld. De terugverdienverplichting is komen te vervallen.

De bijgestelde projectbegroting bedroeg 121,6 miljoen euro, waarvan:

- 3,7 miljoen euro gefinancierd uit eigen inkomsten van de consortiumpartners
- 117,9 miljoen euro netto subsidie

De financiële verantwoording maakt geen onderdeel uit van deze zelfevaluatie. Immers de jaarlijkse subsidieaanvraag en daaropvolgende verantwoording geven een getrouw beeld van de financiën binnen het project en de wijze waarop de individuele consortiumpartijen de beschikbare middelen hebben besteed. De verantwoording vond plaats door middel van een jaarlijks activiteitenverslag, een financiële verantwoording en invullen van de prestatiebijlage.

Financiële risico's

De grootste financiële risico's voor de consortiumpartijen waren verbonden aan de terugverdienverplichting. Het risico gedurende en na de projectperiode bestond uit het feit dat begrote uitgaven – nodig om de prestaties te kunnen leveren – niet volledig gedekt werden door subsidie. Om deze uitgaven te kunnen financieren moesten de consortiumpartijen deze terugverdienen. Het risico voor de collectiehoudende partijen werd tijdens de tussenevaluatie in 2010 als groot ingeschat. Ondanks dat bij de start van het project alle consortiumpartijen ingestemd hebben met deze terugverdienverplichting, bleek in 2010 dat de verdienmogelijkheden voor de consortiumpartijen (zeker voor de niet-collectiehoudende partijen) beperkt zijn.

Bovendien was sprake van een terugbetalingsverplichting door de consortiumpartijen na afloop van de projectperiode. Nog los van de auteursrechtelijke problemen die terugverdienen – en dus terugbetalen - bemoeilijken, is de hiervoor geschetste context natuurlijk ook van toepassing na afloop van de projectperiode. Voor een nadere toelichting verwijzen we naar hetgeen over de terugverdienverplichting is geconstateerd in de Tussenevaluatie van TNO uit 2010 (zie ook hoofdstuk 3 voor een samenvatting). Daarbij komt dat de kosten voor opslag (zie hoofdstuk 8) na afloop van het project niet ophouden, maar evenmin financieel zijn voorzien.

Hierdoor is gedurende de eerste jaren van het project veel tijd besteed aan discussies over de wijze waarop dit financiële risico aangepakt kon worden. Met de tussenevaluatie en de omlaag bijgestelde Meerjarenbegroting 2011-2014 is de terugverdien- en terugbetalingsverplichting komen te vervallen.

Overschrijdingen/onderbestedingen

In het vorige zijn de financiële risico's beschreven die tot een overschrijding van de beschikbare budgetten kunnen leiden. Op basis van de beschikbare verantwoordingen over de gehele projectperiode valt te constateren dat er beperkt sprake is van overschrijding/onderbesteding. Enkele factoren die tot een overschrijding leiden zijn:

- hogere kosten dan aanvankelijk begroot voor filmdigitalisering als gevolg van inzet op digitaal conserveren, hetgeen tot hogere storagelasten leidt;
- hogere technologische vereisten aan conservering en digitalisering van fotografisch materiaal leiden tot kostenstijging die niet waren voorzien in de vastgestelde begrotingen;
- hogere advieskosten dan voorzien bij het uitvoeren van de technisch gecompliceerde aanbestedingen.

Op sommige onderdelen is er ook sprake van een beperkte onderbesteding. De bedragen zijn gering en vallen binnen aanvaardbare risicomarges.

Samenwerking

Dankzij Beelden voor de Toekomst en de onderlinge samenwerking die voor dit project noodzakelijk was, hebben alle betrokken instellingen hun kennis kunnen uitbreiden en verdiepen. In relatief korte tijd deden de projectmedewerkers ervaring op met nieuwe technieken op het gebied van digitalisering, conservering, opslag en toegang.

Bij aanvang van het project waren de instellingen voor de complexe digitaliseringsprocessen grotendeels afhankelijk van externen. Waar mogelijk zijn deze processen intern georganiseerd, zodat de eigen medewerkers konden leren van de externe specialisten. Personeel van EYE Filmmuseum kon zo op het gebied van filmconservering kennis en ervaring opdoen in het maken van panseparaten, de beste analoge techniek om kleurenfilms voor lange termijn

te bewaren. In de praktijk bleek het echter niet altijd haalbaar om de nieuw ingebrachte kennis te borgen. Gedurende de digitaliseringsprocessen was de productie- en prestatiedruk vaak hoog en na afronding van het proces verdwenen de externe partners soms uit beeld. Een bewust ingelaste 'fade out'-fase heeft in zulke situaties geholpen om de kennis gedegen te borgen.

Het steeds grotere besef van de waarde en het belang van het materiaal leidde tot structurele veranderingen binnen de organisaties. Beeld en Geluid heeft een unieke digitaliseringsstraat opgezet, voor gesneden platen en voor video- en audiobanden. Ook heeft het een nieuwe techniek ontwikkeld om 16 mm magnetische acetaat geluidsfilm die is gekrompen, zonder vervorming en op de juiste snelheid te digitaliseren. Verder heeft het instituut voor dit project een filmscanner aangeschaft.

EYE Filmmuseum heeft de archiefscanner en de daaraan verbonden verwerkingsapparatuur overgenomen die het Amerikaanse bedrijf T3 Media gebruikte om de films van EYE Filmmuseum te digitaliseren en encoderen. Voortaan kan het museum onder zijn eigen dak films digitaliseren - alle kennis en ervaring die hiervoor nodig zijn, heeft het in huis.

Het Nationaal Archief heeft ruimte gecreëerd voor een vaste fotoconservator en een fotobeherder. Een curator zorgt voor de verdere ontwikkeling van de collectie, die dankzij de resultaten van dit project beter bruikbaar is.

Mede dankzij Beelden voor de Toekomst worden Beeld en Geluid, EYE Filmmuseum en nationaal archief gezien als kenniscentrum op het gebied van digitalisering, elk in zijn eigen vakgebied. De medewerkers van deze instellingen delen hun kennis op nationaal én internationaal niveau.

8. Lessen

In dit hoofdstuk schetsen we de belangrijkste lessen die het project Beelden voor de Toekomst heeft opgeleverd.

Vorbereiding en samenwerking vergen tijd

Om doelstelling 1 (Het conserveren, digitaliseren en beschikbaar maken van een kerncollectie uit het Nederlandse audiovisuele erfgoed) te realiseren is een grondige voorbereiding nodig geweest. Deze voorbereiding had - achteraf gezien - betrekking op: mensen, ervaring opdoen, specificatie van resultaten, werkstromen, financiën en schaalvoordelen. Samenstelling van de juiste teams met de juiste kennis en competenties bleek geen gemakkelijke opgave. De kennis van analoge archivering was aanwezig, maar gaandeweg bleek dat veel meer IT-kennis en ervaring nodig was voor een digitaliseringsproject met de omvang van Beelden voor de Toekomst. Nieuwe medewerkers werden aangetrokken, zowel voor managementtaken als voor de specialistische werkzaamheden op het gebied van conservering, digitalisering, metadatering en auteursrecht. De veelal jongere projectmedewerkers konden in grote mate profiteren van de kennis en ervaring van de oudere medewerkers, bijvoorbeeld op het gebied van analoge formaten en hun eigenschappen. Tevens hebben alle partners gewerkt met groepen vrijwilligers om een grote slag te kunnen slaan in de beschrijvingen van foto's en ander audiovisueel materiaal.

Om ervaring op te doen is er voor gekozen om met andere instellingen kennis uit te wisselen. Daarnaast is gestart met een eerste digitaliseringsproject dat overzichtelijk in omvang en scope was⁵ om zodoende ervaring op te doen voor de meer complexe onderdelen van de collecties.

Een volgend aspect bij de voorbereiding was zelf doen of uitbesteden. Een belangrijk deel van de productie van de conservering en digitaliseringsprojecten is uitbesteed aan externe leveranciers in binnen- en buitenland. Zij zijn geselecteerd middels een aanbestedingsproces volgens de EU-richtlijnen. Een van de voordelen van een aanbesteding is dat de opdrachtgever gedwongen wordt de eisen en wensen ten aanzien van de te ontvangen diensten zo helder mogelijk te beschrijven. Dit vraagt om grondige bezinning over het gewenste resultaat, de kwaliteit en de daarmee samenhangende prijs. In dit proces is gebruik gemaakt van de kennis die bij de consortiumpartners, expertise-instituten en gelieerde archieven aanwezig was. Belangrijkste les bij dit onderdeel is dat het doorgronden van de gewenste specificaties een langdurig proces is dat cruciaal is voor een succesvolle in- of outsourcing. Immers zonder goed begrip van hetgeen het resultaat moet zijn, kan een complex en omvangrijk werkproces niet worden ingeregeld. Daarbij speelt ook een rol dat bij uitbesteding ervaring opgedaan is met het uitvoeren van complexe aanbestedingstrajecten en het vervolgens managen van de leveranciers en de daarbij behorende contracten. Daarbij is vertrouwen een belangrijke factor. Dat vertrouwen tussen opdrachtgever en leveranciers is gebaat bij duidelijke en gedetailleerde specificaties en eenduidige afspraken over communicatie en voortgangsbewaking.

Grootschalige digitalisering is voornamelijk een kwestie van het inregelen van complexe werkprocessen. Nieuwe werkprocessen en technische infrastructuren zijn opgezet om de grote hoeveelheid materiaal die in het project verwerkt zou worden te kunnen verwerken. Om de complexiteit te kunnen managen is er voor gekozen om de werkprocessen in eenvoudige stappen op te splitsen. Daardoor is sturing en controle op het totale werkproces beter mogelijk en is aanpassing van een werkproces ook minder ingrijpend. Testen is essentieel om te voorkomen dat bij een opgestart werkproces complicaties optreden die de relatie met de leveranciers onder druk zetten of die tot een ontoereikende productie leiden als het werkproces eenmaal loopt. Na de afronding van de aanbesteding duurde het soms tot 6 maanden of langer voordat de productie opgestart kon worden en de grote volumes geproduceerd konden worden. Cruciaal bij het volgen van het productieproces is informatie over de voortgang in de vorm van metadata. Zo zijn er geautomatiseerde systemen ontwikkeld waarin de actuele status van het te restaureren, conserveren of digitaliseren materiaal werd bijgehouden. Ook schaften de projectpartners state-of-the-art-apparatuur aan die het mogelijk maakte om grote volumens materiaal op hoge kwaliteit te digitaliseren. Daarnaast is er flink gesleuteld aan de

---

⁵ Codering digibeta tapes

verschillende catalogi, zodat het gedigitaliseerde materiaal aan de juiste informatie gekoppeld kon worden.

De schaalvoordelen van digitaliseringsprocessen zijn enorm. Door gebruik te maken van die schaalvoordelen zijn prijsvoordelen tot wel 80% mogelijk. Hierdoor kan de financiële druk waarmee erfgoedinstellingen worden geconfronteerd gedeeltelijk worden opgevangen. Deze schaalvoordelen stimuleren ook de samenwerking tussen erfgoedinstellingen bij het digitaliseren van hun materiaal. Waar mogelijk hebben de partners bij de aanbesteding samengewerkt, wat resulteerde in een lagere digitaliseringsprijs. Zo hadden alle collectiebeherende instellingen foto's in hun collecties die gedigitaliseerd zouden worden. Een gezamenlijk aanpak lag voor de hand, waarbij optimaal gebruik kon worden gemaakt van de kennis van specialisten van het Nationaal Archief. Voor het filmmateriaal, dat zowel Beeld en Geluid als EYE Filmmuseum in huis hadden, bleek een dergelijke samenwerking niet realistisch, omdat de eisen die beide instellingen aan het eindresultaat stellen te verschillend waren om tot een gezamenlijke aanbesteding te komen.

Zoals uit het bovenstaande blijkt kostte het inrichten van de organisaties en systemen voor de productiegang meer tijd dan gepland. Veel van de uit te voeren taken waren nieuw voor de instellingen en ook wereldwijd nog niet eerder gerealiseerd; dit pionierswerk duurde daarom langer dan was voorzien. Vóór de aanbestedingsprocedures in gang gezet konden worden, moest bovendien eerst aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan. Is het materiaal klaar om gedigitaliseerd te worden of moet het eerst nog opgespoord, hersteld of gereinigd worden? Zijn de meta data op orde, zodat de digitale files aan de juiste informatie in de databases gekoppeld kan worden? Dat alles bleek een tijdrovend proces.

De intensieve samenwerking met zowel de projectpartners als de externe leveranciers heeft veel nieuwe kennis opgeleverd en bestaande kennis verdiept. Het in eigen hand houden van de regie over het uitbestede werk is hierbij essentieel gebleken. Door het uit te voeren werk zelf voor te bereiden en de kwaliteit van de werkzaamheden goed te monitoren, wordt de opgedane kennis geborgen binnen de eigen organisatie.

Veranderende relatie met het publiek

De digitalisering van collecties - en van de samenleving in het algemeen - vergroot de interactie tussen erfgoedinstellingen en hun publiek. Naast de traditionele rollen van verzamelaar, beheerder en bewaker van collecties positioneren erfgoedinstellingen zich steeds meer als facilitator van hergebruik van collectiemateriaal, en van conversaties over de collecties. In de uitvoering van Beelden voor de Toekomst hebben de erfgoedinstellingen ervaring opgedaan met het vormgeven van deze nieuwe rol. Instellingen kunnen grotere delen van de digitale collecties online toegankelijk maken en daarbij het publiek betrekken, bijvoorbeeld door hen te laten helpen bij de ontsluiting van het materiaal of door de mogelijkheid te bieden het materiaal te hergebruiken of van extra informatie te voorzien. Erfgoedinstellingen meten hun bereik niet meer alleen via fysieke en online bezoekers, maar ook via het gebruik van hun collecties elders, zoals op Wikipedia, Europeana en in televisieuitzendingen.

De Parel-projecten boden veel ruimte voor experiment en vernieuwing, en het Open Cultuur Data-netwerk deelt zijn kennis en stimuleert de ontwikkeling van nieuwe toepassingen op basis van open data. Daarnaast zijn in samenwerking met kennisinstellingen belangrijke stappen gezet in de ontwikkeling van innovatieve ontsluitingsmethoden. Deze investeringen hebben ertoe geleid dat materiaal beter toegankelijk en herbruikbaar is, dat nieuwe doelgroepen op een efficiënte manier kunnen worden bediend, en dat structurele follow-ups en spin-offs zijn ontstaan. Voortdurende investeringen in vernieuwing van het veld zijn voor dergelijke ontwikkelingen echter onontbeerlijk.

Auteursrecht

Voor het gedigitaliseerde materiaal uit Beelden voor de Toekomst online toegankelijk gemaakt kon worden, moest eerst aan de auteursrechtelijke voorwaarden zijn voldaan (Doelstelling 3: Het rechtenvrij of onder heldere licentie beschikbaar maken van digitaal audiovisueel erfgoed). De instellingen zijn weliswaar eigenaar van de fysieke werken, maar meestal niet van de auteursrechten die op deze werken rusten. Voor het openbaar maken van deze werken is toestemming nodig van de rechthebbenden.

Beelden voor de Toekomst heeft daardoor veel aandacht besteed aan auteursrechtelijke vraagstukken en een pioniersrol vervuld in het zoeken naar oplossingen hiervoor. Zo heeft

Nationaal Archief in 2010 voor een deel van de te digitaliseren foto's een generieke overeenkomst gesloten met Pictoright, de collectieve beheersorganisatie voor fotografen. Dit maakt het mogelijk om ook delen uit de collectie waarvan de rechten niet in handen zijn van het Nationaal Archief of waarvan de auteursrechthebbenden niet bekend zijn, online te tonen, zonder daarbij de belangen van de rechthebbenden te schaden.

EYE Filmmuseum heeft van 7090 filmwerken de rechtenstatus in kaart gebracht. Soms kon worden vastgesteld dat het om werken in het publiek domein ging. Voor ongeveer 20 procent van de collectie geldt dat deze voor online gebruik ingezet kan worden. Voor een groter deel moeten de rechthebbenden voor elk gebruik opnieuw worden benaderd. In gevallen waar niet alle rechthebbenden achterhaald konden worden, heeft de zoekprocedure voldoende informatie opgeleverd om de films te kunnen registreren als verweesde werken, zodat ze alsnog openbaar gemaakt kunnen worden conform de in 2014 in werking getreden EU richtlijn voor verweesde werken.

Aanbodgestuurd versus vraaggericht

Binnen het project Beelden voor de Toekomst lag de nadruk op de digitaliserings- en conserveringsopgave. Conserveren en digitaliseren van het materiaal is een voorwaarde om vervolgens de (digitale) toegankelijkheid van het materiaal mogelijk te maken. Met andere woorden het realiseren van het aanbod had – terecht gezien de staat van de collecties – prioriteit. Deze nadruk op digitaliseren en conserveren heeft tot gevolg gehad dat gestructureerde meting van de ervaringen van gebruikers slechts beperkt heeft plaatsgevonden. Er is uiteraard wel gekeken naar specifieke onderdelen zoals het gebruik van Open Beelden en de Beeld en Geluid catalogus voor mediaprofessionals. Daar is een toename van het gebruik geconstateerd. Dat is een indicatie dat gebruikers het gedigitaliseerde materiaal waarderen. Structureel onderzoek naar de ervaringen van de gebruikers is in het kader van Beelden voor de Toekomst niet uitgevoerd. Dat is een gemis omdat hierdoor de toegevoegde waarde van Beelden voor de Toekomst anders dan conservering en behoud niet structureel inzichtelijk is.

Dienstenontwikkeling en publieke investeringen

Een belangrijk terugkerend element in veel experimenten én een belangrijke pilaar in het versterken van de relatie met het publiek is het aanbieden van collecties als open data (Doelstelling 2: Het materiaal inhoudelijk toegankelijk maken (contextualiseren), in het bijzonder voor educatief gebruik, maar ook voor de creatieve industrie en het brede publiek.). Een les die hieruit te trekken valt is dat deze strategie op gespannen voet staat met de belangen van de auteursrechthebbenden aan de ene kant en de opdracht tot het genereren van inkomsten door betaalde diensten aan de andere kant. Publieke investeringen in de digitalisering van erfgoedcollecties zijn volgens de consortiumpartijen op de lange termijn alleen te rechtvaardigen als deze zich vertalen in een zo breed mogelijke online toegang tot het gedigitaliseerde materiaal.

Gedurende Beelden voor de Toekomst bleek het auteursrecht een beperking voor het beschikbaar stellen van het gedigitaliseerde materiaal aan het publiek, wat juist een van de belangrijkste doelstellingen van het project was. De rechten van auteursrechthebbenden dienen uiteraard gerespecteerd te worden. Maar zonder een wijziging van de wettelijke kaders zijn de kosten en inspanningen om gedigitaliseerd audiovisueel erfgoed in ruime mate toegankelijk te maken voor het Nederlandse publiek buiten alle proporties. Mogelijke oplossingen zijn te vinden op nationaal niveau, door middel van de introductie van Extended Collective Licensing, alsook op Europees niveau, door de wettelijke uitzonderingen op het auteursrecht voor erfgoedinstellingen te verruimen, zodat werken die niet meer commercieel verkrijgbaar zijn ook online beschikbaar mogen worden gesteld.

Vergelijkbare vragen gingen op voor de omvangrijke archiefcollectie van de publieke omroepen bij Beeld en Geluid. Tijdens het project bleek dat er geen duidelijke afspraken tussen Beeld en Geluid en de NPO bestonden over met name de online toegang tot het gedigitaliseerde omroepmateriaal. Dit heeft ertoe geleid dat dit materiaal slechts voor een beperkte doelgroep toegankelijk is. Beeld en Geluid en de NPO hebben echter in 2014 het initiatief genomen om in onderling overleg oplossingen te vinden voor een ruimere online toegankelijkheid van het gedigitaliseerde omroepmateriaal. De verwachting is dat dit in 2015 tot resultaten zal leiden.

Een ander belang dat conflicteert met het vrijgeven van gedigitaliseerde collecties is de druk op cultureel ondernemerschap. Veel erfgoedinstellingen willen tegemoetkomen aan de verwachting van de overheid en de samenleving om eigen inkomsten te genereren door het ontwikkelen en aanbieden van nieuwe diensten (Doelstelling 5: Nieuwe audiovisuele diensten ontwikkelen voor de educatieve sector, erfgoedinstellingen, de creatieve industrie en de samenleving.). Dit leidt ertoe dat sommige instellingen ervoor kiezen om delen van hun collectie niet vrij te geven, omdat ze veronderstellen dat er (ooit) substantieel geld mee te verdienen is. Naast de vraag of het wenselijk is om materiaal dat met publiek geld is gerealiseerd in digitale vorm ineens commercieel te willen gaan exploiteren, rijst ook de vraag hoe haalbaar dit verdienmodel is. Ondanks serieuze inspanningen is het de partners binnen Beelden voor de Toekomst niet gelukt om rendabele exploitatiemodellen te ontwikkelen voor de gedigitaliseerde collecties. De ervaring leert dat de commerciële waarde van erfgoedcollecties vaak ruimschoots wordt overschat en dat de merites juist moeten worden gezocht in toegang en hergebruik, en de hieruit volgende sociale en economische baten voor de samenleving. Zeker waar het gaat om materiaal dat niet meer auteursrechtelijk beschermd is of dat niet meer wordt geëxploiteerd door de rechthebbenden, zou de focus op de publieke dienstverlening moeten liggen.

Kennis vergaard over opzet duurzame digitale infrastructuur

Zonder een adequate digitale infrastructuur blijft de waarde van gedigitaliseerde collecties beperkt (Doelstelling 4: Een heldere distributie-infrastructuur ontwikkelen die de best mogelijke toegang tot het digitale materiaal verschaft. Toegang tot grootschalige digitale collecties vereist een technische infrastructuur die qua omvang voor de meeste instellingen niet beheersbaar is. Waar de infrastructuur voor fysieke werken bij voorkeur decentraal geregeld is, wegen de argumenten voor centralisatie bij een digitale infrastructuur zwaarder. Beelden voor de Toekomst heeft laten zien dat er schaalvoordelen zijn om een dergelijke infrastructuur gezamenlijk op te zetten en te beheren.

In het kader van Beelden voor de Toekomst is een ongekende hoeveelheid audiovisueel materiaal gedigitaliseerd. Voor de digitale infrastructuur die hiervoor noodzakelijk is, is voortgebouwd op de toentertijd bij Beeld en Geluid beschikbare technische infrastructuur en expertise voor de dienstverlening aan de publieke omroep. Grootschalige aanpassingen waren noodzakelijk en inmiddels staat er bij Beeld en Geluid een uiterst geavanceerd digitaal archief dat voor meer dan de helft bestaat uit Beelden voor de Toekomst-collectie. Deze infrastructuur vraagt om constante aandacht, zowel voor het beheer, onderhoud en de vervanging van de hard- en software, als voor de migratie van systemen, dragers en bestanden.

Gedurende Beelden voor de Toekomst konden de kosten hiervoor uit het projectbudget worden gefinancierd. Voor de structurele lasten voor het duurzaam beheer van de collectie en infrastructuur die voortkomen uit Beelden voor de Toekomst zal samen met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap worden gezocht naar een oplossing.

Dankzij Beelden voor de Toekomst is de in Nederland beschikbare technische infrastructuur voor audiovisuele digitalisering aanzienlijk uitgebreid. Deze voorzieningen blijven ook na afloop van het project in principe beschikbaar en kunnen ingezet worden voor lokale en regionale erfgoedorganisaties. De overheid kan deze eerder gedane investeringen benutten door met de betrokken organisaties en op alle niveaus aan te sturen op zoveel mogelijk hergebruik van deze faciliteiten voor filmscanning, hoogwaardige audio- en videodigitalisering, en opslag.

9. Investing en continuïteit

Investerings

Het project Beelden voor de Toekomst heeft de erfgoedinstellingen in staat gesteld om aanzienlijke investeringen te doen in digitaliseren, conserveren en beschikbaarstelling van audiovisueel erfgoed. Deze investeringen waren nodig voor:

- digitaliserings- en conserveringsinfrastructuur;
- infrastructuur voor opslag;
- infrastructuur voor beschikbaarstelling materiaal;
- ontwikkeling van diensten om materiaal te (her)gebruiken.

De samenstelling van deze investeringen is complex. Zo zijn er naast de kosten voor de aanschaf van bijvoorbeeld filmscanners ook kosten gemaakt voor inzet van personeel, opleidingen, verbouwingen, testen etc. De totale investering die Beeld en Geluid heeft gedaan puur om het materiaal te digitaliseren en conserveren (inclusief opslag gedurende projectperiode) bedragen 53 miljoen euro. Daarnaast is aan de infrastructuur voor opslag en distributie een bedrag van 10 miljoen euro uitgegeven. Voor EYE Filmmuseum zijn deze bedragen respectievelijk 22 en 1 miljoen euro. Een totale investering van 86 miljoen euro om het materiaal voor verval te beschermen en op te slaan. De investeringen voor het ontwikkelen van de kennisinfrastructuur en de onderwijsdiensten bedroegen tot en met 2014 bijna 12 miljoen euro.

Naast de uitgaven voor de bovenstaande zaken zijn de erfgoedinstellingen met de financiële middelen van Beelden voor de Toekomst ook in staat geweest om de exploitatie van de (veelal nieuwe en uitgebreidere) infrastructuur te financieren. Met het aflopen van het project Beelden voor de Toekomst vallen deze gelden weg en zal in de reguliere exploitatie van Beeld en Geluid, EYE Filmmuseum en Nationaal Archief dekking gevonden moeten worden voor voortgaande investeringen en doorlopende kosten.

Continuïteit

Ten tijde van de projectbegroting was de verwachting dat een substantiële kostendaling van storage zou optreden. Alhoewel de tarieven inmiddels naar een wezenlijk lager niveau zijn gedaald, is de reductie waarmee gerekend werd in de projectbegroting bij lange na niet gerealiseerd. Dat komt voornamelijk omdat gemiddeld genomen de omvang van bestanden voortdurend groter is geworden. Het is bovendien niet de verwachting dat deze trend de komende jaren zal wijzigen.

Structurele kostenverhogingen zijn echter voornamelijk veroorzaakt door: a) hogere eisen aan de beschikbaarstelling (snelheid van levering bijvoorbeeld) van het materiaal waardoor de eisen aan de storage omgeving hoger zijn geworden en daarmee tot hogere kosten hebben geleid en b) omdat de regietaken (applicatie- en systeembeheer) binnen een dergelijke digitale infrastructuur steeds complexer worden. Dat laatste vertaalt zich in duurdere (of meer) interne resources en/of servicecontracten met externe leveranciers.

De eisen en ontwikkelingen met betrekking tot de digitale infrastructuur en dienstverlening zijn vanaf 2006 bij de start van het project in hoog tempo verhoogd en versneld. Dat betekent dat anno 2015 veel hogere IT-kosten gemaakt worden dan in 2006 begroot. Ook de kosten voor datamanagement en continuïteit van dienstverlening drukken sinds de afronding van het project structureel op de begrotingen van de archiefpartners. Voor Beeld en Geluid en EYE Filmmuseum bedragen de doorlopende kosten respectievelijk bijvoorbeeld circa 5 en 1 miljoen euro op jaarbasis. In dit geval is de conclusie met betrekking tot Beelden voor de Toekomst niet veel anders dan voor veel andere ICT projecten binnen overheid en het publieke domein.⁶ Voor die conclusie is het echter in dit geval te laat en er zal er voor de financiële consequenties als gevolg van de uitvoering van het programma door de minister van OCW samen met de individuele archieven naar een oplossing moeten worden gezocht. De urgentie

---

⁶ zie onder meer de aanbevelingen over uit het rapport Grip op ICT van de tijdelijke commissie ICT-projecten (de 'Commissie Elias')

van het vinden van afdoende middelen voor de duurzame bewaring en het toegankelijk houden van het materiaal dat onder Beelden voor de Toekomst is gedigitaliseerd, is daarbij bijzonder groot omdat er feitelijk geen tweede kans meer bestaat het materiaal ooit nog opnieuw te digitaliseren.

10. Conclusies

Welke conclusies kunnen er worden getrokken? In dit slothoofdstuk kan op basis van de zelf-evaluatie op hoofdlijnen het volgende hierover worden gezegd.

Prestaties en productie (Doelstelling 1 en 4)

De nadruk van het project ligt op digitalisering, conservering en metadatering. Over het geheel genomen is de conclusie dat na de bijstelling in 2010 de productiecijfers gehaald zijn. Op sommige onderdelen is er sprake van overrealisatie (met name op het onderdeel fotografie en audio) op sommige onderdelen zijn de doelstellingen gerealiseerd (film en contextualisering) en op het gebied van auteursrechten is er sprake van gedeeltelijke onderrealisatie.

Dankzij Beelden voor de Toekomst is de in Nederland beschikbare technische infrastructuur voor audiovisuele digitalisering aanzienlijk uitgebreid. Deze voorzieningen blijven ook na afloop van het project in principe beschikbaar bij de deelnemende consortiumpartners en kunnen ingezet worden voor onder andere lokale en regionale erfgoedorganisaties. De overheid kan deze gedane investeringen op die manier verder benutten door met de betrokken organisaties en op alle niveaus aan te sturen op zoveel mogelijk hergebruik van de onder Beelden voor de Toekomst opgebouwde faciliteiten en diensten. Voor de financiële dekking van de structurele lasten die dit met zich meebrengt, zal door de individuele archiefpartners en met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap worden gezocht naar oplossingen.

Maatschappelijke baten (Doelstelling 2 en 5)

Een andere doelstelling van het project is het realiseren van maatschappelijke baten. Op tal van manieren is hieraan gewerkt. De oorspronkelijke gedachte om een belangrijke deel van de maatschappelijke baten te laten te vertalen in een terugverdienverplichting is in 2010 geschrapt. In plaats van de gemaakte kosten terug te verdienen, moet de toegang en het hergebruik van het gedigitaliseerde materiaal bevorderd worden.

De oorspronkelijke doelstellingen omtrent toegankelijkheid aan het einde van het project nog niet naar tevredenheid behaald. Van de in totaal 138.932 uur aan digitaal AV-materiaal is op dit moment 15% beschikbaar voor het onderwijs en slechts 2,3% on demand voor het algemene publiek. De huidige stand wat betreft de foto's is een stuk positiever: de helft van de 2,4 miljoen gedigitaliseerde foto's is direct toegankelijk via de portals van de projectpartners.

Dit voorlopige eindresultaat is niet wat de projectpartners voor ogen hadden bij aanvang van het project. De huidige realiteit vraagt om een grotere toegankelijkheid van het materiaal. Zeker in een tijd waarin internetgebruikers op ieder moment toegang hebben tot grote hoeveelheden audiovisuele content, ofwel gratis via platforms als YouTube, ofwel tegen betaling via bijvoorbeeld Netflix of NLziet, de online videodienst van de NPO, RTL en SBS.

De partners binnen Beelden voor de Toekomst hebben veel kennis vergaard op alle aspecten van het project: van het restaureren, conserveren en digitaliseren van audiovisueel materiaal en het ontwikkelen van een digitale infrastructuur, tot het toegankelijk maken van de digitale collecties. Deze kennis en ervaring delen de projectpartners graag met andere partijen in de erfgoedsector, zoals zij ook hebben gedaan tijdens de driedelige internationale conferentie *Economies of the Commons*.

De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat de maatschappelijke baten *nog* niet over de volle breedte gerealiseerd zijn. Aandacht voor breder beschikbaarstellen en toegankelijkheid van het materiaal blijft nodig en wordt door de consortiumpartners ook erkend blijkend uit het in stand houden van de digitale infrastructuur en voortgaan met clearing van auteursrechten.

Auteursrecht (Doelstelling 3)

De grootste belemmering om de toegankelijkheid te vergroten blijken de rechten te zijn die op het merendeel van het materiaal zitten. Daarnaast bemoeilijken ook de deels concurrerende belangen van Beeld en Geluid en de NPO, en de onduidelijke rechtenstatus van (deels) verweesde filmwerken het vrij beschikbaar stellen van de beelden. Op deze laatste gebieden zijn er echter nog verschillende bemoedigende ontwikkelingen te constateren.

Zo zullen de inspanningen van EYE Filmmuseum in combinatie met de onlangs in werking getreden richtlijn voor verweesde werken leiden tot meer openbaar toegankelijke filmwerken. Verder vinden er momenteel gesprekken plaats tussen Beeld en Geluid en de NPO, gericht op een heldere taakverdeling op het gebied van de ontsluiting van archiefmateriaal. Potentieel leiden deze gesprekken tot het alsnog direct toegankelijk maken van een groot deel van het gedigitaliseerde televisiemateriaal.

Want we zijn er nog niet. Grote delen van de digitale collecties, die vaak met publiek geld tot stand zijn gekomen, zijn nog altijd niet toegankelijk voor het grote publiek, vanwege auteursrechtelijke beperkingen of divergerende belangen van de betrokken partijen. Bovendien liggen in lokale en regionale archieven nog evenveel parels van audiovisueel erfgoed die niet binnen de context van Beelden voor de Toekomst konden worden veilig gesteld. Over een jaar of vijftien zullen deze niet meer afspeelbaar zijn en is digitalisering ervan onbetaalbaar geworden. Beelden voor de Toekomst heeft de afgelopen zeven jaar gezorgd voor een aardverschuiving binnen de erfgoedsector, maar er is nog altijd een wereld te winnen.

Bijlage 1 bij rapport zelfevaluatie Beelden voor de Toekomst

Prestatiemonitor 2007-2014

Prestatieoverzicht Beelden voor de Toekomst 2007 - 2014

Conservering, digitalisering, technische ontwikkeling, metadata

	2007	2008	2009	2010-2011	2012	2013	2014	2007-14*	2007-14*	Totaal real.
Eenheid	real.	real.	real.	real.	real.	real.	real.	mjb 2008-14 totaal begr.	mjb 2012-14 totaal begr.	2007-14

A1: Film cultuurhistorisch

Beeld & Geluid											
Analoog conserveren acetaatfilm	Uur	64	74	431	371	-	-	-	2.594	939	940
Digitaal conserveren acetaatfilm	Uur	-	-	-	2.229	3.094	3.129	1.736	-	10.344	10.188
Conserveren perfoacetaat	Uur	261	571	1.562	1.942	-	-	-	7.830	4.320	4.336
Conserveren nitraat (film) **	Uur	-	-	29	61	384	362	185	216	215	1.021
Digitaliseren/encoderen film ***	Uur	444	1.121	2.789	5.097	3.577	3.491	1.921	17.510	17.449	18.440

* Zoals in de prestatiebegroting bij de meerjarenbegroting 2008-14

* Zoals in de prestatiebegroting bij de subsidieaanvraag 2012-14.

** Met ingang van 2011 betreft het digitale conservering

*** De hier genoemde aantallen betreffen gedigitaliseerde film. Encodering van dit gedigitaliseerde materiaal vindt tot op heden plaats in de keten ingericht ten behoeve van de video-encodering en wordt aldaar gerapporteerd.

	2007	2008	2009	2010-2011	2012	2013	2014	2007-14	2007-14	Totaal real.
Eenheid	real.	real.	real.	real.	real.	real.	real.	mjb 2008-14 totaal begr.	mjb 2012-14 totaal begr.	2007-14

A2: Film museaal

EYE											
Conserveren acetaatfilm	Uur	-	139	157	246	26	-	-	1.093	610	568
Conserveren nitraat	Uur	-	14	49	89	-	-	-	250	163	152
Digitaliseren/encoderen film	Uur	-	41	1.445	2.092	296	117	82	4.194	4.045	4.073

	2007	2008	2009	2010-2011	2012	2013	2014	2007-14	2007-14	Totaal real.
Eenheid	real.	real.	real.	real.	real.	real.	real.	mjb 2008-14 totaal begr.	mjb 2012-14 totaal begr.	2007-14

B: Video

Beeld & Geluid											
Digitaliseren/encoderen video	Uur	9.159	11.745	26.183	37.336	599	18.794	5.459	137.200	91.035	109.275

	2007	2008	2009	2010-2011	2012	2013	2014	2007-14	2007-14	Totaal real.
Eenheid	real.	real.	real.	real.	real.	real.	real.	mjb 2008-14 totaal begr.	mjb 2012-14 totaal begr.	2007-14

C: Audio

Beeld & Geluid											
Dig/enc audio tape en DAT	Uur	8.259	15.084	17.119	27.279	28.109	38.824	26.156	117.740	97.329	160.830
Dig/enc 78t/gesneden platen	Uur	-	-	-	-	731	2.411	1.472	5.200	1.189	4.614

* Prestatie 78t en gesneden platen samengevoegd.

	2007	2008	2009	2010-2011	2012	2013	2014	2007-14	2007-14	Totaal real.
Eenheid	real.	real.	real.	real.	real.	real.	real.	mjb 2008-14 totaal begr.	mjb 2012-14 totaal begr.	2007-14 *

D: Fotografie

Beeld & Geluid											
Conserveren fotografie **	Stuks	-	-	3.216	8.861	-	-	-	24.000	12.000	12.077
Verpakken fotografie	Stuks	-	-	142.654	1.117.215	339.300	140.584	-	600.000	1.200.000	1.739.753
Digitaliseren fotografie	Stuks	1.463	1.079	7.237	781.956	266.520	156.734	279.513	1.200.000	1.193.155	1.494.502
EYE											
Conserveren fotografie	Stuks	-	2.000	5.308	-	-	-	-	25.000	7.308	7.308
Verpakkingen	Stuks	-	-	73.925	215.477	-	-	-	250.000	271.425	289.402
Digitaliseren fotografie	Stuks	-	-	5.298	206.796	4.500	-	-	500.000	200.298	216.594
Nationaal Archief											
Conserveren fotografie	Stuks	-	1.772	7.629	54.439	1.991	-	-	60.000	59.764	65.831
Verpakkingen	Stuks	-	32.954	254.879	277.106	6.246	-	-	600.000	578.119	571.185
Digitaliseren fotografie	Stuks	-	33.596	-	949.535	6.404	-	-	1.200.000	982.596	989.535

* Nationaal Archief t/m 2013 (februari)

** Met ingang van 2010 digitale conservering.

**Kennisdeling:
congressen, projecten en publicaties**

Congresbijdragen en presentaties

2007

Fossati, G., Images for the Future. Joint Technical Symposium, Toronto, CA, June 28-30, 2007.

Monizza S. and G. De Haan, (S)Tarting Over. Restoring 16mm Kodachrome. Symposium "The Reel Thing", Association of Moving Image Archivists (AMIA) Conference, Rochester (NY), USA, September 26, 2007.

Rechsteiner, E., Beelden voor de toekomst.
TAPE conference. Den Haag, September 20, 2007 – lecture.

Rechsteiner, E., Beelden voor de toekomst.
Vereniging Commercial Producenten. Amsterdam, October 10, 2007 – lecture

Westerhof, H., Sessie 'Creating More using Public Content'
PICNIC'07, Amsterdam (22-29 september 2007)

2008

Fossati, G. en E. Rechsteiner, Images for the Future: Building the Archive of the Future. Symposium "The Reel Thing", Association of Moving Image Archivists (AMIA) Conference, Savannah (GA), USA, November 12-15, 2008.

Hovinga, E. Panellist sessie 'Open business models', Economie of the Commons, Amsterdam (11-12 april 2008)

Oomen, J., Heritage Online, FIFI 2008, Amsterdam (28 november 2007)

Oomen, J., Towards dynamic access to Audiovisual Archives

SAMT2008, Koblenz, Duitsland (3 december 2008)

Westerhof, H., Audiovisual Archives in an audiovisual world
Seminar 'Employing value', Hilversum (6-7 maart 2008)

Rechsteiner, E., Beelden voor de toekomst. Preservation and Presentation of the Moving Image MA course, University of Amsterdam, September 26, 2008 - lecture

Rechsteiner, E., Restauratie en betekenis van de film 'Twee Vrouwen'.
EYE Amsterdam, October 16, 2008 - lecture

2009

Cardello, F. en E. Rechsteiner, Bringing Assets online in Public-Private partnership. Annual FIAT/IFTA (Fédération International des Archives de Télévision / International Federation of Television Archives) conference, Beijing, October 23, 2009.

Exel, T. van en J. Moortgat, Emjay Rechsteiner and H. Verwayen, *Business Model Innovation: Engaging the Audience*. Rotterdam
Presentation at DISH (Digital Strategies for Heritage), 10 December 2009 - lecture

Fossati, G. en E. Rechsteiner, Images for the Future: Update. Symposium "The Reel Thing", Association of Moving Image Archivists (AMIA) Conference, St. Louis (MO), USA, November 4, 2009.

Hovinga, E., Hoe haal je waarde uit een digitaal archief?
Cross Media Café, Hilversum (19 mei 2009)

Oomen, J., Unlocking Value of audiovisual heritage
CIVR 2009, Santorini, Fira, Griekenland (08-10 juli 2009)

Oomen, J., Inside out and outside in: examples of user engagement in AV archives
AMIA 2009, St. Louis, Verenigde Staten (4-7 november 2009)

Rechsteiner, E., Contribution to *Toekomstscenario's*. Ghent: presentation at Dag van het filmberoep. Uitdagingen in een veranderend filmlandschap, 12 October 2009.

2010

Agterberg, B. en S. van der Enk - Ontwerpen voor televisie
Symposium Beeld en Geluid (4 juni 2010)

Bout, L. en G. Vooren - Copyright issues encountered during daily practice of film clearing
European Commission, dg markt, public hearing - audiovisual productions in the eu - panel 3
Brussel, 13 december 2010
[info/hearing20101213/presentation/panel_3.4_ace.pdf](#)

Brinkerink, M. and T. van Exel and L. Heijmans, Workshop over crowdsourcingstrategieën voor de erfgoedsector op Museums and the Web (Denver, CO, april 2010).

Heuvel, W. van den, Expert search for radio and television: a case study amongst Dutch broadcast professionals, EuroITV '10, Tampere, Finland (09-11 juni 2010)

Hogenkamp, B. en B. Agterberg - Van Analoog naar digitaal
Symposium Beeld en Geluid in kader van HERA project AV communicatie in Opdracht (3 december 2010)

Keller, P., Auteursrechtelijke aspecten van Beelden voor de Toekomst
Symposium van Braziliaanse Ministerie voor Cultuur in Sao Paolo (Br.)

Oomen, J., Monumenten in beeld
Digitaal Erfgoed (DE) conferentie (7-8 december 2010)

Ordelman, R., Audiovisuele content beter doorzoekbaar maken met behulp van technologie en gebruikers
Mediapark Jaarcongres 2010, Hilversum (9 juni 2010)

Ordelman, R., Audiovisual content exploitation in the networked information society
Future Internet Assembly (FIA), Valencia, Spanje (15 april 2010)

Rechsteiner, E., Images for the Future.
Cinema Expert Group. Brussels, October 15' 2010 - lecture

Rechsteiner, E., Beelden voor de toekomst.
Museumvereniging. Utrecht, April 11, 2010 – lecture

Verbruggen, E., A sound vision on mass digitisation
AMIA/IASA conference, Philadelphia, Verenigde Staten (november 2010)

2011

Baltussen, L. - Tagging van audiovisueel archiefmateriaal: de pilot voorbij
Kom Je Ook, Amsterdam (16 Juni 2011)

Baltussen, L., Michiel Hildebrand - Crowdsourcen van metadata voor audiovisuele collecties van vrije tekst annotaties naar semantische concepten
AVA_Net Najaarscongres, Hilversum (4 november 2011)

Baltussen, L., Crowdsourcing metadata for audiovisual collections from free text tags to semantic concepts, DISH 2011, Rotterdam (6-9 december 2011)

Fossati, G., Digital Film Archiving in Practice. Symposium European Film Gateway - "Film Archives and Their Users in the Second Century", Cineteca di Bologna, Bologna, IT, June 30, 2011 - keynote lecture.

Fossati, G., Grain and Pixel. Preservation, Restoration and Presentation of Film in Transition. Symposium "Digital Film Restoration and Preservation within Archives", Österreichische Filmgalerie, Krems, AT, September 22-23, 2011 - keynote lecture.

Gant and H. Linville, The Restoration of "We Can't Go Home Again" (N. Ray, USA, 1973), Association of Moving Image Archivists (AMIA) Conference, Austin (TX), USA, November 16-19, 2011 – conference paper.

Hamer, S. den en E. Rechsteiner, Presentatie Beelden voor de Toekomst, Ministerie van OCW, Den Haag, 29 augustus 2011 – lecture

Hamer, S. den en E. Rechsteiner, Presentatie Beelden voor de Toekomst, Ministerie van OCW, Den Haag, 29 augustus 2011 – lecture

Kalas, A. en E. Rechsteiner, Digitization and New Ways of Access at Paramount and EYE. Annual AMIA conference, Austin, November 19, 2011

Oomen, J. Erfgoed en location-based diensten: Oorlogsmonumenten in Beeld
Digitale toepassingen voor cultureel erfgoed (expertmeeting), Antwerpen, België (27 april 2011)

Oomen, J. en L. Aroyo, Crowdsourcing en cultureel erfgoed: kansen & uitdagingen
Kom Je Ook, Amsterdam (16 Juni 2011)

Rechsteiner, E., Old and New Films Legally Online. Competences in Culture conference in Warsaw, July 20, 2011 - conference paper

Rechsteiner, E., Old and New Films and TV legally online. Annual FIAT/IFTA conference, Turin, September 30, 2011- conference paper

Rechsteiner, E., Films legaal online. Industry Day, Go Shorts. Nijmegen, March 18, 2011- lecture

Rechsteiner, E., Beelden voor de toekomst. Museumvereniging. Utrecht, April 11, 2010 - lecture

Rechsteiner, E., Audiovisual Archives in Digital Era: Future Criteria of Selection and Collection. Conference on the Future of Audiovisual Industry, Ministry of National Development Hungary, Budapest April 19 2011 – contribution as moderator

Rechsteiner, E., Round Table. Taking Care of Orphan Works. European Film Gateway Open Conference on Rights Clearing in European Film Archives. Amsterdam, May 30 2011 - moderator

Rechsteiner, E., Restauratie en betekenis van 'Abel'. Nederlands Film Festival. Utrecht, September 27, 2011 - lecture

Rechsteiner, E., Old and New Films and TV legally online. Annual FIAT/IFTA conference, Turin, September 30, 2011

Rechsteiner, E., Digitization at EYE Film Institute Netherlands, Deutsches Filminstitut, Frankfurt October 24, 2011 – lecture

Rechsteiner, E., One Size Fits All. Annual AMIA conference, Austin, November 19, 2011

Rechsteiner, E., Audiovisual Artists Online – Seizing the Digital Revolution. Society of Audiovisual Artists / Société des Auteurs Audiovisuel conference, Brussels, November 29, 2011 – panelist

Verbruggen, E., Re-use of audiovisual collections
DISH 2011, Rotterdam (6-9 december 2011)

Vooren, G., Filmotech Netherlands: a voluntary ECL model in the audiovisual sector
Lezing over het 'Voluntary Extended Collective Licensing Model ' dat gebruikt wordt voor het clearen van de rechten voor het VOD-platform Filmotech.
Europeana-connect workshop over Extended Collective Licensing (Luxemburg, maart 2011)
<http://www.slideshare.net/EuropeanaConnectWP4/filmotech-netherlands-a-voluntary-ecl-model-in-the-av-sector>

2012

Baltussen, L., Open Cultuur Data: een bottom-up open data initiatief vanuit de erfgoedsector
HackersNL #6, Utrecht (23 februari 2012)

Baltussen, L., en M. Brinkerink, N. Timmermans, Open Cultuur Data: een bottom-up open data initiatief vanuit de erfgoedsector
KVAN 2012, Middelburg (11 juni 2012)

Berg, S van den, Metadata: Photography
Economies of the the Commons 3 – *Sustainable Futures for Digital Archives* Amsterdam (11 - 12 oktober 2012)
<https://vimeo.com/54284960>

Rechsteiner, E., Chairman for the parallel track
Economies of the the Commons 3 – *Sustainable Futures for Digital Archives* Amsterdam (11 -12 oktober 2012)

Rechsteiner, E., Calling for Tenders. Association des Archives Européen. Copenhagen, May 10, 2012.

Verbruggen, E., Content & context in het audiovisuele erfgoeddomein
Content Café #3, Hilversum (18 april 2012)

Vooren, G., Right clearance: film diligent search for right holders

Economies of the the Commons 3 – *Sustainable Futures for Digital Archives*’ Amsterdam (11 - 12 oktober 2012)

<https://vimeo.com/55261869>

Westerhof, H., Images for the Future: Achievements and Lessons Learned
Economie of the Commons 3, Amsterdam (11-12 oktober 2012)

2013

Baltussen, L., Look and listen: five years of open data at Sound and Vision
MAI Tagung conference, Bonn, Duitsland (23 May 2013)

Baltussen, L., Open Cultuur Data Nederland verleden, heden, toekomst
OCD.be eindevent, Brussel, België (13 december 2013)

Brinkerink, M., Open Culture Data: Metrics and Community Building
OKCon2013 - OpenGLAM workshop, Geneva, Zwitserland (16 september 2013)

Brinkerink, M. Open Culture Data: Opening GLAM Data Bottom-up
Open Cultural Heritage Data in the Nordic Countries, Malmö, Zweden (24 - 25 April 2013)

Oomen, J., Open Culture Data: Opening GLAM Data Bottom-up
MW2013, Portland OR, Verenigde Staten (20 April 2013)

Oomen, J. en L. Belice Baltussen, Television linked to the web: the case for audiovisual
archives
FIAT/IFTA | Dubai, verenigde Emiraten (27 October 2013)

2014

Baltussen, L., Hard content, fab frontend: archiving websites of the Dutch
Public Broadcasters
IIPC, Parijs, Frankrijk (21 mei 2014)

Oomen, J., The many unexpected joys of being “out there”: examples of user participation in
the heritage domain
SXSW 2014 panel: 100 Years of Oversharing: Tools for Time Travel, Austin, Texas,
verenigde Staten (10 maart 2014)

Verbruggen, E., Separate Pasts, Common Futures: digital film preservation in a broadcast
environment
PRESTO4U Workshop on Digital AV Archiving Workflows; Digitisation, Ingest, Preservation,
Conversion, and Delivery. Kopenhagen, Denemarken (23 september 2014)

Projecten

Amateurfilm Platform (2012-2014)

Het Nederlands Amateurfilm Platform is gericht op de grootschalige uitbreiding van de amateurfilmcollectie.

Augmented Landmarks

Onder de vlag Augmented Landmarks ontwikkelt de afdeling R&D verschillende projecten (bijv. Oorlogsmonumenten in Beeld en ClosAR) waarbij door middel van mobiele technologie een vorm van augmented reality wordt gecreëerd.

Beeldengeluidwiki (2008-)

De wiki ontsluit kennis over de collectie van Beeld en Geluid en de audiovisuele mediageschiedenis van Nederland.

Contextdatabase

Contextdatabase richt zich op de ontwikkeling van technologie om uiteenlopende (tekstuele) bronnen die verwijzen naar en gerelateerd zijn aan de Beeld en Geluid collectie met elkaar te verbinden. In 2012 is gewerkt aan twee nauw verbonden projecten: **internetarchivering** en **digitaliseren programmagidsen**.

Crowdsourcing

“Waisda?”, Woordentikkertje en Spotvogel zijn video labeling games, waarbij spelers video's te zien krijgen en deze voorzien van labels over datgene dat ze zien en horen.

Ed*IT (2009-2014)

Platform speciaal ontwikkeld voor het primair onderwijs, biedt toegang tot honderdduizenden bronnen van diverse musea en archieven op één website.

Gebruikersonderzoek

Dit onderzoek richtte zich op het gebruik van het Beeld en Geluid archief door medewerkers van de omroep en productiemaatschappijen.

Het geluid van Nederland (2012-2013)

Hoe klonk Nederland en hoe klinkt het vandaag? Luister en voeg zelf geluiden toe.

Hollands Glorie op Pinkpop (2008-2010)

Hollands Glorie op Pinkpop is ontwikkeld in het kader van de 40ste editie van het Pinkpop festival. In het project is gebruik gemaakt van videoconceptdetectie en spraakherkenning dat is toegepast op videomateriaal van optredens en interviews tijdens de verschillende edities van Pinkpop.

Innovators Netwerk Erfgoedsector (2009-2010)

Het Innovators Netwerk Erfgoedsector organiseert maandelijks op wisselende locaties informele bijeenkomsten rondom verschillende onderwerpen, uitdagingen of problemen die relevant zijn voor erfgoedprofessionals.

iMMix wetenschapsomgeving

Deze omgeving biedt de mogelijkheid om te experimenteren met automatische transcriptie en metadataproductie, community tagging, webcrawling en op de nieuwe technologie aansluitende zoek- en presentatievormen.

LES 2.0 (2010-)

Internetplatform dat digitaal leermateriaal en bronnen van erfgoedinstellingen toegankelijk maakt voor het VO en MBO.

Open Beelden (2008-2014)

Met het project wordt toegang geboden tot een collectie audiovisueel materiaal onder een Creative Commons licentie om hergebruik te stimuleren.

Open Cultuur Data (2012-2014)

Open Cultuur Data is een netwerk van cultuurprofessionals, ontwikkelaars, designers, auteursrechtsspecialisten en open data-deskundigen, dat culturele data open maakt en de ontwikkeling van waardevolle culturele toepassingen stimuleert.

Recommendation Technologie

In december 2011 is "ZieOok" (het platform voor Recommendation Technologie) formeel geaccepteerd en bij Beeld en Geluid in productie genomen. Op basis van kenmerken zoals gebruik, populariteit en semantische gelijkheid gaat ZieOok op zoek naar betekenisvolle relaties tussen objecten uit erfgoedcollecties. In 2013 wordt ingezet op het koppelen van ZieOok binnen onderwijsplatforms en de portal van Beeld en Geluid.

Sprekerherkenning

Ontwikkeling van technologie om sprekers in gesproken woord te herkennen door middel van spraakherkenning.

Spraak als Metadata

In het project "Spraak als Metadata" wordt spraakherkenningstechnologie gekoppeld aan het Beeld en Geluidarchief om audiovisuele collecties automatisch te voorzien van beschrijvingen. In 2012 is het project Spraak als Metadata Fase 2 gestart.

Teleblik (2010-)

Onderwijsdienst op initiatief van Beeld en Geluid, NTR en Stichting Kennisnet. Met lesmateriaal voor po, vo en mbo.

Tong Tong Fair (2010)

Het Beelden voor de Toekomst jaarthema 2010 is Indonesië. In het kader daarvan heeft Beeld en Geluid samen met EYE Filmmuseum en het Nationaal Archief een stand gehad in het cultuurpaviljoen van de Tong Tong Fair (voorheen Pasar Malam Besar) met daarin een interactieve landkaartapplicatie en een surface table met audiovisuele content.

T_Visionarium OPEN CITY (2010)

T_Visionarium OPEN CITY is een spectaculaire installatie waar bezoekers in een 3-dimensionale ruimte op een interactieve manier door het audiovisuele archief kunnen navigeren en hun eigen tijdelijke montage of remix kunnen maken. De installatie maakt gebruik van baanbrekende visualisatie technologie van het Australische onderzoekscentrum iCinema en is dit najaar voor het eerst in Nederland te zien.

Video Fingerprinting (2009-2010)

Video Fingerprinting project

Op basis van dataset van Andere Tijden met bijbehorend archiefmateriaal. Doel van Video Fingerprinting was het onderzoeken van de mogelijkheden voor de uitrol van deze technologie binnen Beeld en Geluid.

Woord.nl

Ontwikkeling van een platform voor verhalende radio van de NPO, ism projectleider VPRO.

Publicaties

2007

Huijbregts, M., R. Ordelman, en F. de Jong. 2007. "Annotation of heterogeneous multimedia content using automatic speech recognition". Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag.

<http://dl.acm.org/citation.cfm?id=1780533.1780544>

2008

Aly, R.B.N., C. Hauff, W.F.L. Heeren, D. Hiemstra, F.M.G. de Jong, R.J.F. Ordelman, T. Verschoor and A.P. de Vries. *The Lowlands team at TRECVID 2007*, in *TREC Video Retrieval Evaluation Online Proceedings*, NIST, Geithesburg, U.S., ISBN not assigned, pp. 15, 2008

Brugman, H., V. Malaisé and L. Hollink. A common multimedia annotation framework for cross linking cultural heritage digital collections. LREC 2008.

Brugman, H., V. Malaisé, L. Gazendam and G. Schreiber. The Documentalist Support System: a web services based tool for semantic annotation and browsing. Contribution for the Semantic Web Challenge, ISWC 2008.

Heeren, W.F.L., F.M.G. de Jong, L.B. van der Werff, M.A.H. Huijbregts and R.J.F. Ordelman. *Evaluation of spoken document retrieval for historic speech collections*, in *Proceedings of LREC 2008*, European Language Resources Association (ELRA), ISBN 2-9517408-4-0, pp. 520-524, 2008

Heeren, W.F.L., R.J.F. Ordelman and F.M.G. de Jong. *Affordable access to multimedia by exploiting collateral data*, in *Proceedings of CBMI 2008*, IEEE, ISBN 978-1-4244-2044-5, pp. 542-550, 2008

Jong, F.M.G. de, D.W. Oard, W.F.L. Heeren and R.J.F. Ordelman. *Access to recorded interviews: A research agenda*, ACM Journal on Computing and Cultural Heritage (JOCCH), 1(1):3-29, ISSN 1556-4673, 2008

Kohler, J., M.A. Larson, F.M.G. de Jong, W. Kraaij and R.J.F. Ordelman. *Spoken Content Retrieval: Searching Spontaneous Conversational Speech*, ACM SIGIR Forum, 42(2):67-76, ISSN 0163-5840, 2008

Mezaris, V., S. Gidaros, G. Papadopoulos, W. Kasper, R.J.F. Ordelman, F.M.G. de Jong and I. Kompatsiaris. *Knowledge-assisted cross-media analysis of audio-visual content in the news domain*, in *Proceedings of international workshop on Content-Based Multimedia Indexing, CBMI 2008*, IEEE Computer Society, ISBN 978-1-4244-2043-8, pp. 280-288, 2008

Oomen, J. 2008. "Video Active Television Heritage in the European Digital Library: A Semantic Interoperability Approach". In *Semantic Interoperability in the European Digital Library*, 123. <http://multimedia.semanticweb.org/siedl/web/program.html>.

Oostdijk, N., M. Reynaert, P. Monachesi, G. van Noord, R.J.F. Ordelman, I. Schuurman and V. Vandeghinste. *From D-Coi to SoNaR: A reference corpus for Dutch*, in *Proceedings on the sixth international conference on language resources and evaluation (LREC 2008)*, ELRA, ISBN 2-9517408-4-0, pp. 1437-1444, 2008

Ordelman, R.J.F., W.F.L. Heeren, M.A.H. Huijbregts, D. Hiemstra and F.M.G. de Jong. 2008. "Towards Affordable Disclosure of Spoken Word Archives". In *Proceedings of the ECDL 2008 Workshop on Information Access to Cultural Heritage (IACH2008)*, M.A. Larson, K. Fernie, J. Oomen and J. Cigarran (eds), ILPS, University of Amsterdam, Amsterdam, The Netherlands, ISBN 978-90-813489-1-1, pp. 15

2009

Gazendam, L., V. Malaisé, A. de Jong, C. Wartena, H. Brugman, and G. Schreiber. Automatic annotation suggestions for audiovisual archives: Evaluation aspects. *J. Interdisciplinary Science Reviews*, 34(2-3):172-188, 2009.

Heeren, W.F.L., L.B. van der Werff, F.M.G. de Jong, R.J.F. Ordelman, T. Verschoor, A.J. van Hessen and M. Langelaar. *Easy Listening: Spoken Document Retrieval in CHoral*, *Interdisciplinary Science Reviews*, 34(2-3):236-252, ISSN 0308-0188, 2009 *** ISI Impact 0.309 ***

Hollink, L., B. Huurnink, M. van Liempt, J. Oomen, A. de Jong, M. de Rijke, G. Schreiber, A. Smeulders. A Multidisciplinary Approach to Unlocking Television Broadcast Archives. *Interdisciplinary Science Reviews*, Vol. 34 No. 2, June, 2009, 257-271. Copyright: Institute of Materials, Minerals and Mining 2009.

Hollink, L., V. Malaisé and G. Schreiber. Thesaurus enrichment for query expansion in audiovisual archives. *Multimedia Tools and Applications*, 2009

Hofmann, K., M. de Rijke, B. Huurnink, and E. J. Meij. A Semantic Perspective on Query Log Analysis. In *Working Notes for the CLEF 2009 Workshop*, September 2009.

Larson, M., K. Fernie, J. Oomen: Special Issue on Information Access to Cultural Heritage. *J. Digit. Inf.* 10(6): (2009)

Larson, M., R. Ordelman, F. de Jong, W. Kraaij, J. Köhler. Searching multimedia content with a spontaneous conversational speech track. *ACM Multimedia 2009*: 1159-1160

Larson, M.A., R.J.F. Ordelman, F.M.G. de Jong, W. Kraaij and J. Kohler. *Searching Multimedia Content with a Spontaneous Conversational Speech Track*, in *Proceedings of the Third Workshop on Searching Spontaneous Conversational Speech (SSCS2009)*, ACM, ISBN 978-1-60558-608-3, pp. 2-3, 2009

Malaisé, V., L. Gazendam, W.F.L. Heeren, R.J.F. Ordelman and H. Brugman. *Relevance of ASR for the Automatic Generation of Keywords Suggestions for TV programs*, in *Actes de la 16ème conférence sur le Traitement Automatique des Langues Naturelles*, Association pour le traitement automatique des langues, Paris, pp. 10, 2009

Marcel, S., R. van Zwol, R.A. Baeza-Yates, O. Heckmann, J.E. Solem, J. Oomen, H. van Gageldonk, J. Gehrig, X. Vives, B. Sumengen. Media on the web, in post-production and broadcasting: the practitioner day of the ACM 2009 International Conference on Image and Video Retrieval. CIVR 2009

Meij, E., M. Bron, B. Huurnink, L. Hollink, and M. de Rijke. Learning Semantic Query Suggestions. In *8th International Semantic Web Conference (ISWC 2009)*. Springer, October 2009.

Oomen, J., et al. Images for the Future: Unlocking the Value of Audiovisual Heritage. In J. Trant and D. Bearman (eds). *Museums and the Web 2009: Proceedings*. Toronto: Archives & Museum Informatics. Published March 31, 2009.

Oomen, Johan, Harry Verwayen, en Lieke Heijmans. 2009. "Images for the Future: Unlocking the Value of Audiovisual Heritage". In .
<http://www.archimuse.com/mw2009/papers/oomen/oomen.html>.

Ordelman, R.J.F., F.M.G. de Jong and M.A. Larson. *Enhanced multimedia content access and exploitation using semantic speech retrieval*, in *Proceedings of the Third IEEE International Conference on Semantic Computing*, IEEE Computer Society, Berkeley, ISBN 978-0-7695-3800-6, pp. 521-528, 2009

Ordelman, R.J.F. W.F.L. Heeren, M.A.H. Huijbregts, F.M.G. de Jong and D. Hiemstra. *Towards Affordable Disclosure of Spoken Heritage Archives*, *Journal of Digital Information*, M.A. Larson, K. Fernie and J. Oomen (eds), 10(6):17-33, ISSN 1368-7506, 200

Rechsteiner, E., Contribution to *Audiovisual Archives in the Age of Access: New Concepts & New Policies*. Ghent: presentation at BOM, 5 February 2009 – conference paper

2010

Aroyo, L., F. Bohnert, T. Kuflik, J. Oomen: Personalized access to cultural heritage (PATCH 2011). IUI 2011: 483-484 DIXIT: Tijdschrift over toegepaste taal- en spraaktechnologie – 7e jaargang, editie TST voor Cultureel Erfgoed. (Johan Oomen executive editor)

Baltussen, Lotte, Maarten Brinkerink, en Johan Oomen. 2010. "Evaluatieverslag Waisda?".
http://maartenbrinkerink.net/temp/waisda/Rapport_Waisda_DEF.pdf

Gligorov, R., L.B. Baltussen, J. van Ossenbruggen, L. Aroyo, M. Brinkerink, J. Oomen and A. van Ees. (2010) Towards Integration of End-User Tags with Professional Annotations. In: *Proceedings of the WebSci10: Extending the Frontiers of Society On-Line*, April 26-27th, 2010, Raleigh, NC: US.

Heuvel, W. van den, 2010. "Expert search for radio and television: a case study amongst Dutch broadcast professionals". In *Proceedings of the 8th international interactive conference on Interactive TV&Video*, 47–50. <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=1809777.1809787>.

Hofmann, K., B. Huurnink, M. Bron, and M. de Rijke. Comparing Click-through Data to Purchase Decisions for Retrieval Evaluation. In *33rd Annual International ACM SIGIR Conference (SIGIR 2010)*, Geneva, July 2010.

Huurnink, B., C.G.M Snoek, M. de Rijke and A.W.M Smeulders. Today's and Tomorrow's Retrieval Practice in the Audiovisual Archive. *ACM International Conference on Image and Video Retrieval*. 2010.

Huurnink, B., L. Hollink, W. van den Heuvel, and M. de Rijke. The Search Behavior of Media Professionals at an Audiovisual Archive: A Transaction Log Analysis. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 2010.

Larson, M., R.J.F. Ordelman, F.M.G. de Jong, J. Kohler and W. Kraaij. *Multimedia with a speech track: searching spontaneous conversational speech*, *ACM SIGIR Forum*, 44(1):76-81, ISSN 0163-5840, 2010

Mezaris, V., S. Gidaros, W. Kasper, J. Steffen, R.J.F. Ordelman, M.A.H. Huijbregts, F.M.G. de Jong, I. Kompatsiaris and M.G. Strintzis. *A system for the semantic multimodal analysis of news audio-visual content*, EURASIP Journal on Advances in Signal Processing, 2010(47):645052-645067, ISSN 1110-8657, 2010

Oomen, J., en H. Brugman. De kracht van genetwerkte terminologiebronnen: CATCHPlus en de Cultural Commonwealth. Digitale Bibliotheek nr. 5 (Juli) 2010.

Oomen, Johan. 2010. "What's That? New Ways to Access Audio-visual Heritage". *Fluency in Film and Sound: a new cultural imperative (a JISC Film and Sound Think Tank supplement to Digital Content Quarterly issue 3)*, juli 22.
http://sca.jiscinvolve.org/wp/files/2010/07/SCA_DCQuarterly_03_FSTT_Supp-final.pdf.

Oomen, J., L.B. Baltussen, S. Limonard, A. van Ees, M. Brinkerink, L. Aroyo, J. Vervaart, K. Asaf, and R. Gligorov, R. (2010). Emerging Practices in the Cultural Heritage Domain - Social Tagging of Audiovisual Heritage. In: Proceedings of the WebSci10: Extending the Frontiers of Society On-Line, April 26-27th, 2010, Raleigh, NC: US.

Snoek, C.G.M., B. Freiburg, J. Oomen, and R. Ordelman, "Crowdsourcing Rock N' Roll Multimedia Retrieval," in Proceedings of the ACM International Conference on Multimedia, Firenze, Italy, 2010.

Wissink, Geert, en Johan Oomen. 2010. "Het audiovisueel archief als open platform voor mediadiensten". In *Bewaring en Ontsluiting van Multimediale data in Vlaanderen. Perspectieven op Audiovisueel erfgoed in het Digitale Tijdperk*, bewerkt door Stoffel Debuysere, Dries Moreels, Rik Van de Walle, Inge Van Nieuwerburgh, en Jeroen Walterus, 90–107. Tiel: Lannoo Campus.

2011

Bron, Marc, Bouke Huurnink, en Maarten de Rijke. 2011. "Linking archives using document enrichment and term selection". *Research and Advanced Technology for Digital Libraries*, 360–71.

Erp, Marieke van, Johan Oomen, Roxane Segers, Chiel van den akker, Lora Aroyo, Geertje Jacobs, Susan Legêne, Lourens van der Meij, Jacco van Ossenbruggen, en Guus Schreiber. 2011. "Automatic Heritage Metadata Enrichment with Historic Events". In *Museums and the Web 2011: Proceedings*, bewerkt door J. Trant en David Bearman. Vol. Museums and the Web 2011: Proceedings. Toronto: Archives & Museum Informatics.
http://conference.archimuse.com/mw2011/papers/automatic_heritage_metadata_enrichment_with_historic_events.

Jong, Franciska de, Roeland Ordelman, en Stef Scagliola. 2011. "Audio-visual Collections and the User Needs of Scholars in the Humanities: a Case for Co-Development", november.
<http://repub.eur.nl/pub/37306/>.

Jong, Franciska de, Roeland Ordelman, en Stef Scagliola. 2011. "Audio-visual Collections and the User Needs of Scholars in the Humanities; a Case for Co-Development". Copenhagen. http://www.axes-project.eu/wp-content/uploads/2011/11/SDH2011_FdeJ-RO-SS_final.pdf.

Larson, Martha, Mohammad Soleymani, Pavel Serdyukov, Stevan Rudinac, Christian Wartena, Vanessa Murdock, Gerald Friedland, Roeland Ordelman, en Gareth J. F. Jones. 2011. "Automatic tagging and geotagging in video collections and communities". New York, NY, USA: ACM. <http://doi.acm.org/10.1145/1991996.1992047>.

Monz, C., V. Nastase, M. Negri, A. Fahrni, Y. Mehdad, en M. Strube. 2011. "CoSyne: a framework for multilingual content synchronization of wikis". In *Proceedings of the 7th International Symposium on Wikis and Open Collaboration*, 217–18.

Oomen, Johan, en Lora Aroyo. 2011. "Crowdsourcing in the cultural heritage domain: Opportunities and challenges". In *Proceedings of the 5th International Conference on Communities and Technologies*, 138–49.

Oomen, Johan, Maarten Brinkerink, en David Van Toor. 2011. "Picture War Monuments: Creating an Open Source Location Based Mobile Platform". In *Museums and the Web 2011: Proceedings*, bewerkt door J. Trant en D. Bearman. Toronto: Archives & Museum Informatics. http://conference.archimuse.com/mw2011/papers/picture_war_monuments_creating_open_source_location_based_mobile_platform

Oomen, Johan, en Roeland Ordelman. 2011. "Accessing audiovisual heritage: A roadmap for collaborative innovation". *MultiMedia, IEEE* 18 (4): 4–10.

Oomen, J. en Aroyo, L. "Succesfactoren voor crowdsourcing", *Informatieprofessional*, Cram Uitgeverij, oktober 2011.

Triemstra, Harm Jan, Smet, Tom de. "Film scanning considerations" Presto Centre, 2011.

Vreeswijk, Daan T.J., Bouke Huurnink, en Arnold W.M. Smeulders. 2011. "Text and image subject classifiers: dense works better". In *Proceedings of the 19th ACM international conference on Multimedia*, 1449–52. <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=2072037>

2012

Aly, R. B. N., K. McGuinness, M. Kleppe, R. J. F. Ordelman, N. O'Connor, en F. M. G. de Jong. 2012. "Link Anchors in Images: Is there Truth?". In *Proceedings of the 12th Dutch Belgian Information Retrieval Workshop (DIR 2012)*, 1–4. Ghent. http://dir2012.intec.ugent.be/system/files/proceedings/DIR2012_35_Robin_Aly.pdf.

Baltussen, Lotte Belice, Bart Grob, Lieke Heijmans, Ralph Kits, Pepijn Lemmens, Edith Schreurs, Nikki Timmermans, en Erik van Tuijn. 2011. "Why Reinvent The Wheel Over And Over Again? How an Offline Platform Stimulates Online Innovation". In *Museums and the Web 2011: Proceedings*, bewerkt door J. Trant en David Bearman. Toronto: Archives & Museum Informatics. http://conference.archimuse.com/mw2011/papers/why_reinvent_the_wheel.

Baltussen, Lotte Belice, en Johan Oomen. 2012. "Antiques interactive". In *Proceedings of the second international ACM workshop on Personalized access to cultural heritage*, 31–32. PATCH '12. New York, NY, USA: ACM. doi:10.1145/2390867.2390875.

Bron, Marc, Jasmijn van Gorp, Frank Nack, Maarten de Rijke, Andrei Vishneuski, en Sonja de Leeuw. 2012. "A Subjunctive Exploratory Search Interface to Support Media Studies Researchers". In *Proceedings of the 35th International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval*, 425–34. SIGIR '12. New York, NY, USA: ACM. doi:10.1145/2348283.2348342.

Hogenkamp, Bert, Sonja de Leeuw, Huub Wijffjes (red.) Een eeuw van beeld en geluid, Hilversum (Beeld en Geluid), 2012, 353 pp.

Huurnink, Bouke, Cees G. M. Snoek, Maarten de Rijke, en Arnold W. M. Smeulders. 2012. "Content-Based Analysis Improves Audiovisual Archive Retrieval". *IEEE Transactions on Multimedia* 14 (4): 1166–78. doi:10.1109/TMM.2012.2193561.

Oomen, Johan, en Maarten Brinkerink. 2012. "Erfgoeddomein omarmt open data". *Informatieprofessional*, februari 1.

Oomen, Johan, Paul Over, Wessel Kraaij, en Alan F. Smeaton. 2012. "Symbiosis between the TRECVID Benchmark and Video Libraries at the Netherlands Institute for Sound and Vision". *International Journal on Digital Libraries*, december, 1–14. doi:10.1007/s00799-012-0102-3.

Oomen, Johan, Marieke van Erp, en Lotte Belice Baltussen. 2012. "Sharing cultural heritage the linked open data way everyones invited". In *Museums and the Web 2012*. San Diego. http://www.museumsandtheweb.com/mw2012/papers/sharing_cultural_heritage_the_linked_open_data.

Toor, David van. 2012. "Content in Context. De verrijking van cultureel erfgoed op locatie door user generated context". Utrecht. <http://www.beeldengeluid.nl/blog/research-and-development/201202/cultureel-erfgoed-verrijken-op-locatie>

2013

Aly, Robin, Maria Eskevich, Roeland Ordelman, en Gareth JF Jones. 2013. "Adapting binary information retrieval evaluation metrics for segment-based retrieval tasks". *arXiv preprint arXiv:1312.1913*. <http://arxiv.org/abs/1312.1913>.

Aly, Robin, Roeland JF Ordelman, Maria Eskevich, Gareth JF Jones, en Shu Chen. 2013. "Linking Inside a Video Collection-What and How to Measure?". In . Rio de Janeiro, Brazil. <http://www2013.org/companion/p457.pdf>.

Baltussen, Lotte Belice, Maarten Brinkerink, Nikki Timmermans, en Maarten Zeinstra. 2013. "Open Culture Data position paper". In . Campus London, Shoreditch. http://www.w3.org/2013/04/odw/odw13_submission_24.pdf.

Baltussen, L. B., Brinkerink, M., Zeinstra, M., Oomen, J., & Timmermans, N. (2013). Open Culture Data: Opening GLAM Data Bottom-up. MW2013: Museums and the Web 2013, Portland, OR.

Eskevich, Maria, Tom de Nies, Pedro Debevere, Rik Van de Walle, Petra Galuscakova, Pavel Pecina, Martha Larson, e.a. 2013. "Multimedia Information Seeking through Search and Hyperlinking". In , 287. ACM Press. doi:10.1145/2461466.2461511.

Haan, T. de, Exel, T. van, Schuurman, J. 2013 Waarde van open data groeit door het gebruik ervan, <http://photoq.nl/waarde-open-data-groeit-door-het-gebruik-ervan>

Huurnink, B.; Bronner, A.; Bron, M.; van Gorp, J.; de Goede, B.; van Wees, J. AVResearcher: Exploring Audiovisual Metadata CEUR Workshop Proceedings, volume: 986 (2013), pp. 1 – 2

Oomen, Johan, Vassilis Tzouvaras, en Kati Hyyppä. 2013. "Linking and Visualizing Television Heritage". In . Rio de Janeiro, Brazil. <http://www2013.org/companion/p481.pdf>.

Oomen, J., Over, P., Kraaij, W., & Smeaton, A. F. (2013). Symbiosis Between the TRECVideo Benchmark and Video Libraries at the Netherlands Institute for Sound and Vision. *International Journal on Digital Libraries*, 13(2), 91–104.

Van der Heijden, Pieter, en Johan Oomen. 2013. "Volt, de innovatieve deeltjesversneller voor creativiteit en technologie". *Boekman*, februari 13. <http://www.boekman.nl/producten/boekman/boekman-93-creatieve-industrie>.

Ordelman, Roeland, Danish Nadeem, Robin Aly, en Erwin Verbruggen. 2013. "Users Requirements in Audiovisual Search - a Quantitative Approach". In . Valetta, Malta.

Rooij, Jolein de. 2013. "Zoeken in video: Televisie-archief doorzoekbaar". *Computeridee*.

2014

Aly, R., T. Tommasi, A. Zisserman, R. Ordelman, T. Tuytelaars, O. Parkhi, R. Arandjelovic, K. Chatfield, en K. McGuinness. 2014. "Beyond Metadata: Searching Your Archive Based on Its Audio-Visual Content". In , 1.3–1.3. Institution of Engineering and Technology. doi:10.1049/ib.2014.0003.

Baltussen, Lotte Belice, Jaap Blom, Leïla Medjkoene, Radu Pop, Jasmijn van Gorp, Hugo C. Hurdeman, en Leidi Haaijer. 2014. "Hard Content, Fab Front-End: Archiving Websites of Dutch Public Broadcasters". *Alexandria* 25 (1 - 2). doi:10.7227/ALX.0021

Baltussen, Lotte Belice, Erwin Verbruggen, Brigitte Jansen, Johan Oomen, Bauke Freiburg, en Liesbeth van de Kar. 2014. "Na de bevrijding XL: Expanding a Historical Television Series with Archival Sources". In . <http://www.linkedtv.eu/event/lime2014/>

Gueret, Christophe, Victor de Boer, en Stefan Schlobach. 2014. "Let's 'Downscale' Linked Data". *IEEE Internet Computing* 18 (2): 70–73. doi:10.1109/MIC.2014.29.

Kemman, Max, Stef Scagliola, Franciska de Jong, en Roeland Ordelman. 2014. "Talking with Scholars: Developing a Research Environment for Oral History Collections". In *Theory and Practice of Digital Libraries -- TPDL 2013 Selected Workshops*, bewerkt door Łukasz Bolikowski, Vittore Casarosa, Paula Goodale, Nikos Houssos, Paolo Manghi, en Jochen Schirrwagen, 416:197–201. Cham: Springer International Publishing. http://link.springer.com/10.1007/978-3-319-08425-1_22

Kleppe, Martijn, Laura Hollink, MJ Kemman Max, Damir Juric, H. J. G. Beunders, Jaap Blom, Johan Oomen, en Geert-Jan Houben. 2014. "PoliMedia. Analysing Media Coverage of political debates by automatically generated links to Radio & Newspaper Items". <http://repub.eur.nl/pub/51285/>

Komen, Lizzy, en Johan Oomen. 2014. "Sound of the Netherlands: Towards a Pan-European Collection of Sounds". In *Theory and Practice of Digital Libraries -- TPDL 2013 Selected Workshops*, bewerkt door Łukasz Bolikowski, Vittore Casarosa, Paula Goodale, Nikos Houssos, Paolo Manghi, en Jochen Schirrwagen, 180–83. Communications in Computer and Information Science 416. Springer International Publishing. http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-08425-1_19

Meulen, Anna van der. 2014. "Het Geluid van Nederland: De rol van communicatie bij het crowdsourcen van geluid bij online gemeenschappen". Bachelor thesis, Groningen: Instituut voor Communicatie, Media en IT. http://files.beeldengeluid.nl/pdf/r-en-d_scriptie-het-geluid-van-nederland_20140214.pdf

Oomen, Johan, Lora Aroyo, Cristina Gena, en Alan Wecker. 2014. "Personalized Access to Cultural Heritage (PATCH2014): The Future of Experiencing Cultural Heritage". In , 47–48. ACM Press. doi:10.1145/2559184.2559941.

Renckens, Erica. 2014. "Eerste prijs voor online tool met linked data". *e-data&research*, februari. http://www.edata.nl/0802_010214/pdf/0802_010214_8.pdf

Overzicht Parels

Nationaal Archief joins Flickr The Commons (2008)

Het Nationaal Archief gaat op 21 oktober 2008 het experiment aan. Als eerste Nederlandse erfgoedinstelling sluit het zich aan bij Flickr The Commons, een initiatief gestart door de Library of Congress (VS) en de internationale fotowebsite Flickr. Hiermee deelt het Nationaal Archief zijn historische fotocollecties met een breed publiek. Dit publiek kan op zijn beurt de collecties verrijken door beschrijvingen toe te voegen. Tijdens de seminar die ter gelegenheid van de samenwerking is georganiseerd, spreekt onder meer Georges Oates, de oprichtster van Flickr The Commons.

www.flickr.com/photos/nationaalarchief

Gas in Beeld - Verhalen van Slochteren (2009)

De gemeente Slochteren staat in juni 2009 uitgebreid stil bij de vondst van het Groninger aardgasveld, vijftig jaar daarvoor. Tijdens de jubileummanifestatie halen bezoekers van het paviljoen *Verhalen van Slochteren* persoonlijke herinneringen op aan vijftig jaar gas. Beelden voor de Toekomst toont op een groot scherm ruim 150 archiefbeelden, geselecteerd uit de archieven van Beeld en Geluid, EYE Filmmuseum, Nationaal Archief en het Gronings Audiovisueel Archief (GAVA). De persoonlijke verhalen van bezoekers worden opgenomen en live gemixt met de archiefbeelden. Alle registraties zijn online verzameld.

www.gasinbeeld.nl/

Celluloid Remix (2009 & 2012)

In 2009 selecteert EYE Filmmuseum fragmenten uit de periode 1917-1932 uit zijn collectie *Early Dutch Cinema* voor de remixwedstrijd *Celluloid Remix*. Professionals en amateurs worden uitgedaagd om dit bijzondere materiaal te remixen tot nieuwe korte films met een eigen soundtrack. Het thema is *Modern Times*, de visie van filmmakers op moderniteit. Uit 54 inzendingen kiest de professionele jury Jata Haan met haar film *Movement* als winnaar. Begin 2012 organiseren EYE Filmmuseum en Kennisland een tweede editie van deze wedstrijd: *Celluloid Remix 2: Found Footage*. Dit keer zijn historische fragmenten uit de collectie *Bits & Pieces* van EYE Filmmuseum geselecteerd. Dániel Szöllosi wordt met zijn film *Untitled* uit 75 inzendingen verkozen tot winnaar van deze wedstrijd. Een belangrijke les uit deze *Parel* is dat creatief hergebruik niet vanzelf plaatsvindt zodra je materiaal beschikbaar stelt. De organisatie heeft actief campagne gevoerd en creatieve opleidingen benaderd voor deze wedstrijden.

celluloidremix.openbeelden.nl

T_Visionarium OPEN CITY (2009)

Tijdens documentaire-filmfestival IDFA 2009 presenteert Beelden voor de Toekomst *T_Visionarium OPEN CITY*, een panoramische ervaring van audiovisueel materiaal uit de gedigitaliseerde collecties van Beeld en Geluid. In tien dagen tijd navigeren ruim 9500 bezoekers in de interactieve 3D-installatie op een gebruiksvriendelijke en intuïtieve manier door de overvloed aan audiovisueel materiaal in het medialandschap. Met het materiaal kunnen zij hun eigen montage of remix maken. *T_Visionarium OPEN CITY* is een samenwerking tussen Beelden voor de Toekomst, de VPRO, IDFA en de IABR (Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam). Deze *Parel* vergrootte de zichtbaarheid van Beelden voor de Toekomst enorm, maar laat zich door de complexiteit en schaalgrootte moeilijk herhalen.

MapIt1418 (2009)

Tijdens de Nacht van de Geschiedenis, de feestelijke afsluiting van de Week van de Geschiedenis, presenteren het Nationaal Archief en Kennisland de website *MapIt1418*. Op deze website is bijzonder fotomateriaal uit de Eerste Wereldoorlog verzameld. Van veel van deze foto's was niet bekend waar de foto's destijds genomen zijn. Op *MapIt1418* kunnen de bezoekers de foto's aan de juiste locatie op een interactieve kaart koppelen. Zo is van veel foto's alsnog de geografische locatie achterhaald. Tijdens de Nacht van de Geschiedenis kunnen de bezoekers de collectie ontdekken op de Surface Tabel van Microsoft. De extensie

hiervoor is ontwikkeld door Kennisland, het Nationaal Archief en het geo-ICT-adviesbureau Geodan.

www.mapit1418.nl/

1000 uur Barend & Van Dorp online (2009)

Begin 2008 leverden Frits Barend en Henk van Dorp een steekkar met alle afleveringen van hun befaamde talkshow af bij de receptie van Beeld en Geluid. Het instituut zet de ruim duizend uur beeldmateriaal uit acht jaar televisiegeschiedenis online, voor iedereen toegankelijk. Tijdens een bijzondere avond met een eenmalige comeback van de presentatoren lanceert Beeld en Geluid die speciale collectiewebsite, die inmiddels is opgenomen in de website van Beeld en Geluid.

www.beeldengeluid.nl/barendenvandorp

NA & Spaarnestad join Wikipedia (2010)

Het Nationaal Archief en Spaarnestad Photo doneren in september 2010 een selectie van ruim duizend foto's aan Wikimedia Nederland, bekend van Wikipedia. De foto's zijn afkomstig uit de Anefo-persfotocollectie, met portretfoto's van de meeste Nederlandse politici en foto's van historische en gedenkwaardige gebeurtenissen. De grootste online encyclopedie ter wereld illustreert haar lemma's graag met beeldmateriaal, en beschikt hiervoor dankzij deze *Parel* over meer legaal bruikbaar fotomateriaal. De officiële donatie vindt plaats tijdens een evenement in Nieuwspoor waar verschillende vooraanstaande politici en oud-politici vertellen over hun persoonlijke herinneringen bij de foto's. Onder andere Jan Pronk, Ed van Thijn, Frans Weisglas en Hannie van Leeuwen zijn bij deze bijeenkomst aanwezig.

The Scene Machine Live (2010)

Met *The Scene Machine Live* (TSML) maakt EYE Filmmuseum zijn collectie op een creatieve en laagdrempelige manier toegankelijk. Gebruikers kiezen in een interactieve installatie uit meer dan tweehonderd houten blokken met verschillende trefwoorden en thema's. Eenmaal op de lichttafel gelegd activeren de RFID-chips in de houten blokken wisselende filmfragmenten op een groot scherm. De *Scene Machine* is gevuld met meer dan duizend bijzondere filmfragmenten die binnen Beelden voor de Toekomst door EYE Filmmuseum zijn gedigitaliseerd. Deze beelden zijn zowel in kleur als zwart-wit, animatie en live action, en fictie en non-fictie. TSML inspireert erfgoedinstellingen om hun archiefmateriaal op creatieve wijze aan nieuwe doelgroepen aan te bieden. De live-installatie is gelanceerd in het Stadsarchief Amsterdam en daarna nog te zien geweest tijdens de Digitaal Erfgoedconferentie 2010 en bij EYE Filmmuseum. De extensie is ook toegankelijk via een website.

scenemachine.nl/

Postbus51 (2011)

Tijdens onderwijsvakbeurs NOT in Utrecht presenteert Beeld en Geluid lesmateriaal voor het primair en voortgezet onderwijs dat is ontwikkeld op basis van Postbus 51-spotjes. De digitale collectie van ruim 1700 spotjes, die werden uitgezonden door de RVD tussen 1969 en 2007 geeft een tijdsbeeld van de voorlichtingscampagnes door de jaren heen. Het laat zien hoe Nederland op sommige punten heel snel is veranderd, maar op andere punten opvallend gelijk is gebleven. Er zijn spotjes te zien over de sociale wetgeving, energiebesparing, veiligheid en ook de bekende spotjes voor de aids campagne en die met Van Kooten en De Bie over de postgiro. Het lesmateriaal is toegankelijk gemaakt via de onderwijsplatformen ED*IT en Les 2.0.

Het NA opent data (2012)

In de eerste helft van 2012 stelt het Nationaal Archief ruim 140.000 beelden uit de collectie van het fopersbureau Anefo open. De data kunnen zo gebruikt worden in de hackathon van Open Cultuur Data, waarin ontwikkelaars apps ontwikkelen die het publieksbereik van culturele instellingen vergroten. Het Nationaal Archief looft een prijs uit van 2500 euro voor de meest vernieuwende toepassing die zich richt op doelgroepen die nog weinig gebruikmaken

van het archief. Het bedrijf Frontwise wint deze prijs met zijn app *Histogram*, waarmee de gebruiker digitale Ansichtkaarten kan maken op basis van foto's uit de collectie van het Nationaal Archief. De app is inmiddels te gebruiken via de Facebook-pagina van het Nationaal Archief.

Verslag expertbeoordeling zelfevaluatie

Opgesteld door:

Andra Leurdijk
Marco de Niet

22 september 2015

Inleiding

Het project Beelden voor de Toekomst is per 1 januari 2015 afgerond. Een project met de ambitie en omvang¹ als Beelden voor de Toekomst vereist een eindevaluatie. De consortiumparten hebben behoefte aan een degelijke evaluatie en leggen daarmee ook verantwoording af over de ontvangen subsidie. Er is aan de subsidieverstrekker OCW voorgesteld om een zelfevaluatie uit te voeren. OCW heeft hiermee ingestemd. Naast deze formele verantwoording is er ook een publieksverantwoording opgesteld: Beelden van het Verleden, 7 jaar beelden voor de toekomst.

Externe beoordeling van de zelfevaluatie

Vanwege de omvang van het project is het noodzakelijk dat de eindevaluatie voldoet aan een aantal voorwaarden die verwoord zijn in o.a. Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek en Handreiking Effectevaluatie Subsidies. Een subsidievoorwaarde daarbij is dat bij de evaluatie minimaal één onafhankelijke deskundige is betrokken. Om aan deze voorwaarde invulling te geven is de door Beelden voor de Toekomst opgestelde zelfevaluatie aan ons ter toetsing en beoordeling voorgelegd. Dit is het verslag van de onafhankelijke beoordeling. Wij voeren deze beoordeling uit op persoonlijke titel.

Reikwijdte

In 2010 is een uitgebreide tussenevaluatie uitgevoerd door een externe onderzoeker (TNO). Deze tussenevaluatie was ook gebaseerd op een door het consortium uitgevoerde zelfevaluatie over de periode 2007-2010. De periode waarop de nu uitgevoerde zelfevaluatie betrekking heeft, is de periode van 1 januari 2011 – 1 januari 2015.

De expertbeoordeling betreft een onafhankelijk oordeel over de door het consortium Beelden voor de Toekomst bereikte inhoudelijke resultaten. Wij geven geen oordeel over de financiële resultaten.

Werkwijze

Als beoordelaars bestudeerden we relevante projectdocumenten². Vervolgens hebben we tijdens een verdiepingsbijeenkomst met de projectleiders en experts van de verschillende consortiumpartijen³ nadere vragen gesteld en hebben we met betrekking tot een aantal onderdelen uit de zelfevaluatie aanvullende informatie gevraagd. Onze bevindingen op basis van deze informatie zijn vervolgens verwoord in het nu voorliggende document.

Leeswijzer

Allereerst gaan we in deel 1 in op de oorspronkelijke projectdoelstellingen en de aangepaste doelstellingen voor de periode 2011-2014 naar aanleiding van de Tussenevaluatie. Omdat we het belangrijk vinden ook te kijken naar de impact van het project, is het perspectief van onze beoordeling toekomstgericht. We schetsen daarom in deel 2 enkele toekomstgerichte observaties.

---

¹ Ruim 120 miljoen euro budget, looptijd van 7 jaar en bijna 700 fte aan personele inzet.

² Concept zelf-evaluatie, Prestatiemonitor infrastructuur en Werkpakket 1 en 2, Tussenevaluatie 2010, Projectplan Beelden voor de Toekomst.

³ Bij de bijeenkomst was de vertegenwoordiger van het Nationaal Archief verhinderd. Aanvullende vragen aan het Nationaal Archief zijn achteraf beantwoord.

1. Doelstellingen

De doelstellingen van Beelden voor de Toekomst vallen grofweg uiteen in vier onderdelen:

- conserveren, digitaliseren en contextualiseren van video, film, audio en foto's (productie);
- inrichten van infrastructuur ten behoeve van distributie en opslag van het materiaal;
- kennisontwikkeling;
- dienstenontwikkeling.

De context waarin de doelstellingen zijn geformuleerd in 2006 was fundamenteel anders dan de context in 2010 of 2014. Dat die context fundamenteel anders was heeft slechts een keer geleid tot herijking van de oorspronkelijke doelstellingen, namelijk bij de Tussenevaluatie in 2010. Wij merken hierbij op dat bij een project als Beelden voor de Toekomst, met een looptijd van 7 jaar in een dynamische omgeving waar de technologische ontwikkelingen elkaar snel opvolgen, herijking van de doelstellingen vaker aan de orde zou moeten zijn dan bij een eenmalige tussenevaluatie.

Productie: conserveren, digitaliseren en contextualiseren

Meer dan 90 duizend uur video, 20 duizend uur film, zo'n 100 duizend uur audio en 2,5 miljoen foto's zijn in zeven jaar Beelden voor de Toekomst gerestaureerd, geconserveerd en gedigitaliseerd. Een grote hoeveelheid materiaal van de erfgoedinstellingen is veiliggesteld door conservering en digitalisering. Daarmee is Beelden voor de Toekomst een uniek en een van de eerste en grootste projecten op het gebied van digitalisering en conservering van audiovisueel erfgoed.

In de bijgestelde begroting 2011-2014 zijn de productiedoelstellingen naar beneden bijgesteld. De bijgestelde productiedoelstellingen zijn gerealiseerd. We benadrukken hierbij dat dit niet betekent dat de volledige collecties van de partners geheel geconserveerd en gedigitaliseerd zijn.

Door de omvang van het te verwerken materiaal zijn er schaalvoordelen gerealiseerd. Inzicht in de kosten van een dergelijke grootschalige digitaliseringsoperatie ontbrak feitelijk bij de start in 2006. Er kon niet anders dan op basis van aannames gewerkt worden. Inmiddels heeft het project aangetoond dat door op een haast industriële manier te werken schaalvoordelen wel degelijk mogelijk zijn. Bovendien heeft het project inzicht opgeleverd in de 'verborgen kosten' van digitalisering en conservering van audiovisueel erfgoed. Er is nu bekend wat het kost om een uur film of een groot aantal foto's te digitaliseren. Bovendien is bekend wat het kost om het gedigitaliseerde materiaal toegankelijk te maken en wat de kosten zijn na afloop van het project om het materiaal toegankelijk te houden. Doordat Beelden voor de Toekomst het eerste project is van deze omvang is er veel kennis vergaard over de grootschalige digitalisering van audiovisueel materiaal. Wij waarderen het dat de consortiumpartners zich actief hebben ingezet om deze kennis over te dragen aan andere projecten en instellingen, bijvoorbeeld in het kader van de Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid en AVA_Net.

Infrastructuur

De doelstelling voor de inrichting van één gezamenlijke infrastructuur voor alle typen materiaal (film, video, foto's) is te ambitieus gebleken. Door verschillende werkwijzen, kwaliteitseisen en standaarden bleek een gezamenlijke infrastructuur te complex en daardoor moeilijk te realiseren. Wij hebben daarom begrip voor de keuze van de consortiumpartijen om af te stappen van deze ambitie. Tijdens de laatste jaren van het project is er onder druk van de beperktere financiën toch een gedeelde infrastructuur voor duurzaam beheer en behoud van het film- en omroepmateriaal van Beeld en Geluid en EYE gerealiseerd. Dit operationele resultaat is een direct gevolg van het feit dat Beeld en Geluid en EYE in het consortium Beelden voor de Toekomst participeerden en voor een

gelijksoortige uitdaging stonden. Dit toont naar onze mening ook de meerwaarde van een gestructureerde samenwerking – vastgelegd in overeenkomsten – tussen erfgoedinstellingen aan om zodoende schaalvoordelen te realiseren.

Kennisdeling

Het project Beelden voor de Toekomst heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan kennisdeling op het gebied van grootschalige digitaliserings- en conservering van audiovisueel erfgoed. De kennis en ervaring die is opgedaan is op verschillende manieren gedeeld binnen de sector, zowel nationaal als internationaal. Het borgen van de opgedane kennis en ervaring blijft naar onze mening een aandachtspunt. Wij zien in het vervolg na het project niet hoe het consortium deze borging structureel wil regelen. Het is zaak dat de kennis die is vastgelegd in publicaties beschikbaar blijft. Een mooi voorbeeld van de wijze waarop kennis geborgd en verspreid kan worden is de bijdrage aan de masteropleiding Preservation & Presentation of the Moving Image

Dienstenontwikkeling

In de Tussenevaluatie werd erkend dat het ontwikkelen van betaalde diensten een moeizame opgave was voor het consortium. De marktomstandigheden voor betaalde diensten met dit type materiaal waren niet gunstig en betaalde diensten stonden soms op gespannen voet met de beoogde maatschappelijke impact en publieke doelstellingen van het project en met de rol van erfgoedinstellingen in de waardeketen. In de Tussenevaluatie werd aanbevolen om de dienstenontwikkeling meer aandacht te geven. Het consortium heeft na de Tussenevaluatie de ambitie om – betaalde – diensten te ontwikkelen naar beneden bijgesteld.

De dienstenontwikkeling is vanaf 2011 afgebouwd. Wij constateren dat de opgave voor erfgoedinstellingen om met het gedigitaliseerde materiaal inkomsten te genereren een problematische is. De constateringen in de Tussenevaluatie uit 2010 zijn nu eigenlijk alleen nog maar meer van toepassing: rendabele business modellen met gedigitaliseerd materiaal zijn schaars. Het feit dat dit sterke consortium de diensten die waren opgesteld in het kader van de terugverdienverplichting weer heeft moeten afbouwen is een krachtig signaal tot herbezinning aan beleidsmakers, erfgoedinstellingen en projectconsortia. De commerciële exploitatie van erfgoedmateriaal vraagt een werk- en denkwijze die niet vanzelfsprekend voorhanden is in erfgoedinstellingen.

Door het schrappen van de zogenaamde terugverdienverplichting en het verlagen van het budget voor het project is de nadruk komen te liggen op het realiseren van de productie- en infrastructuurdoelstellingen. De (experimentele) diensten die eerder in het project waren ontwikkeld (bijvoorbeeld ten behoeve van het onderwijs, professionele gebruikers van digitaal video-archiefmateriaal en consumenten), zijn alle stopgezet/afgebouwd omdat ze niet rendabel bleken. Waar mogelijk is de digitale content overgegaan in andere diensten, ontwikkeld buiten de context van Beelden voor de Toekomst.

Enkele Parels zijn wel gerealiseerd en er zijn ook interessante experimenten uitgevoerd op het gebied van crowdsourcing gericht op metadatering. Mede dankzij het project Beelden voor de Toekomst is er een 'eco-systeem' ontstaan dat dergelijke experimenten mogelijk maakt en stimuleert. Er zijn daarnaast diensten ontwikkeld die wel degelijk een groot gebruik kennen zoals Open Data en Open Beelden. Daarnaast is er de Beeld en Geluid catalogus die door met name professionals wordt gebruikt. De uitgaven hiervoor worden nu gedekt uit de reguliere inkomsten van de erfgoedinstellingen. Dat betekent dat dienstenontwikkeling mogelijk is en zinvol kan zijn. De verwachtingen over de te realiseren opbrengsten moeten echter wel realistisch zijn. Verder constateren we dat de structurele financiering van de ontwikkelde en te ontwikkelen diensten een onopgelost issue is.

De genoemde accentverschuiving verklaart ook dat er geen vervolg is gegeven aan de aanbevelingen uit de Tussenevaluatie op het gebied van indicatorontwikkeling en meting van doelmatigheid, outcome en maatschappelijke impact. Wij hebben begrip voor een dergelijke – impliciete – accentverschuiving. Desondanks betreuren wij dat deze aanbevelingen niet zijn opgevolgd.

Bovendien constateren we dat het loslaten van de terugverdienverplichting als onbedoeld neveneffect heeft gehad dat het ontwikkelen van diensten, verspreiden van kennis en experimenteren met het beschikbare materiaal minder aandacht hebben gekregen. Bij de afweging om de financiering van een project als Beelden voor de Toekomst te wijzigen had aandacht moeten zijn voor dergelijke onbedoelde neveneffecten.

Samenwerking

In de zelfevaluatie wordt geconstateerd dat de samenwerking tussen de betrokken erfgoedinstellingen is versterkt. Wij zien tegelijkertijd dat het institutionele stelsel van subsidieverstrekking niet automatisch leidt tot duurzame samenwerking. Immers instellingen ‘concurreren’ om de beperkte middelen hetgeen samenwerking in de weg kan staan. Bovendien zien we dat de samenwerking onder druk komt te staan – als gevolg van de hiervoor genoemde concurrentie – op het moment dat het project afgerond is. De noodzaak tot samenwerken vanwege een gezamenlijk project en daaraan gekoppelde financiering vervalt. Dat zien wij, met name in relatie tot de noodzaak van netwerkvorming in het digitale tijdperk, als een gebrek in de huidige systematiek. Bovendien is de visie van afzonderlijke erfgoedinstellingen op hun rol en de rol die de collectie speelt verschillend waardoor samenwerking niet altijd vanzelfsprekend is.

Bij toekenning van projectvoorstellen en subsidieaanvragen is het stimuleren van langdurige samenwerking desalniettemin een belangrijk aandachtspunt.

2. Toekomstgerichte observaties

In dit deel geven we enkele observaties die gericht zijn op de toekomst van digitalisering en beschikbaarstelling van audiovisueel erfgoed. Door het afronden van Beelden voor de Toekomst is een hoofdstuk afgesloten. Er zijn ervaringen opgedaan waarmee andere erfgoedinstellingen hun voordeel kunnen doen en er zijn lijnen uitgezet die verder voortgezet kunnen worden. Wij herkennen in de zelfevaluatie en in de uitvoering van het project Beelden voor de Toekomst de elementen “datalaag”, “verbindingslaag” en “dienstenlaag” zoals deze in de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed zijn verwoord⁴. Deze strategie plaatst de doorontwikkeling van voorzieningen voor (eind)gebruikers en meer aandacht voor de vraag van deze gebruikers centraal. Met het realiseren van een omvangrijke en waardevolle datalaag heeft Beelden voor de Toekomst een belangrijke basis gelegd voor verdere doorontwikkeling in de context van deze strategie.

Wendbaarheid noodzakelijk

Doordat ontwikkelingen op het terrein van digitaliseren, conserveren en online beschikbaarstelling elkaar in hoog tempo opvolgen, is een meer wendbare en flexibele inrichting van projecten op deze terreinen noodzakelijk. Inhoudelijke uitgangspunten, kwaliteitsrichtlijnen en financiële aannames bij de start van een project als Beelden voor de Toekomst blijken in korte tijd door de ontwikkelingen te zijn achterhaald.

Wij zijn van mening dat digitale projecten met een looptijd zoals Beelden voor de Toekomst in een context die in hoog tempo wijzigt, meer momenten moeten kennen waarop gedurende de looptijd herbezinning op doelstellingen en eventuele aanpassing mogelijk moeten zijn. Daar liggen belangrijke verantwoordelijkheden voor de projectuitvoerders, maar zeker ook voor de financier. Binnen vastgestelde financiële kaders zouden inhoudelijke doelstellingen

---

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2015/03/09/nationale-strategie-digitaal-erfgoed>

met enige regelmaat geëvalueerd en aangepast moeten kunnen worden. Grote ICT-projecten vergen enerzijds financiële stabiliteit om grote investeringen te kunnen doen, anderzijds voldoende flexibiliteit om gebruik te kunnen maken van snel evoluerende ICT-technieken.

Structurele effecten na einde project

De effecten voor de betrokken consortiumpartijen hebben vooral betrekking op continuering van de digitaliserings- en archiveringsopgaven. De AV-collectie Nederland is nog lang niet in zijn geheel veilig gesteld en de toegankelijkheid en mogelijkheid tot hergebruik van het materiaal kunnen veel beter. Er is sprake van een dilemma zoals verwoord in de eindpublicatie: "Publieke investeringen in de digitalisering van erfgoedcollecties zijn op de lange termijn alleen te rechtvaardigen als deze zich vertalen in een zo breed mogelijke online toegang tot het gedigitaliseerde materiaal." Om deze toegang te bewerkstelligen is het allereerst nodig dat de gedigitaliseerde collecties beschikbaar blijven voor publieke toegang. Hiervoor blijft structurele organisatie, menskracht en geld nodig. De toegankelijkheid wordt daarnaast bepaald door externe factoren zoals modernisering van het auteursrecht met meer mogelijkheden voor online delen.

De gevolgen van het project voor de erfgoedsector en de buitenwereld zijn vooral gericht op het genereren van maatschappelijke impact. De verzamelde kennis is door de consortiumpartijen verspreid en heeft tot een professionaliseringslag bij de instellingen zelf geleid en via diverse samenwerkingsverbanden buiten het project ook bij andere erfgoedinstanties. De maatschappelijke impact in de vorm van toenemend gebruik en verandering in de rol van erfgoedinstanties zal nog de nodige aandacht vragen. Hierbij kan uitvoering van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed behulpzaam zijn.

Gerechtvaardigde investering?

Beelden voor de Toekomst was een innovatief, ambitieus en prestigieus project en tot op heden een van de grootste digitaal erfgoedprojecten ter wereld. Het project heeft een veel realistischere kijk op de kosten van digitalisering, conservering en beschikbaarstelling van audiovisueel erfgoed opgeleverd. Zo weten we door de vele aanbestedingen welke verschillen in de kostenstructuur bestaan bij het digitaliseren van een uur film, rekening houdend met het type drager. Ook de kosten van de infrastructuur voor beschikbaarstelling zijn inzichtelijk geworden. Dit inzicht ontbrak volledig bij de start van het project en heeft belang voor andere projecten en instellingen met AV-collecties.

Voor wat betreft het inzicht in de opbrengsten is er sprake van een diffuus beeld. De opbrengsten uit bijvoorbeeld betaalde diensten zijn weliswaar inzichtelijk, maar vallen in omvang tegen. De opbrengsten in termen van maatschappelijke impact zijn niet of nauwelijks in beeld gebracht. Dit is een gemiste kans, omdat er veel behoefte is aan deze kennis. Er is ons geen gericht onderzoek van de consortiumpartijen bekend naar bijvoorbeeld de waardering van gebruikers van het gedigitaliseerde materiaal. Dit is een belangrijke indicator over de maatschappelijke impact van het project.

Realisme bij inschatting marktpotentie

Wij zijn van mening dat Beelden voor de Toekomst aantoont dat het genereren van aanzienlijke financiële opbrengsten met gedigitaliseerde historische collecties problematisch, zo niet onmogelijk is. De spanning tussen publieke taak en commerciële exploitatie is in deze sector verre van opgelost. Naast het feit dat de betalingsbereidheid van het algemene publiek voor digitale content van erfgoedinstanties beperkt blijkt⁵, is er nog een ander verklaring voor deze problematiek. Erfgoedinstanties zijn vanuit hun aard, omvang en financiële draagkracht onvoldoende in staat om de bijvoorbeeld de marktwerkingsspanningen te leveren die nodig zijn om betaalde diensten te marketen en

---

⁵ Er zijn beperkte niches met name voor mediaprofessionals waar rendabele business modellen voor erfgoedmateriaal mogelijk lijken.

rendabel te exploiteren. Dit geldt zeker voor diensten die gericht zijn op consumenten. Wij achten een faciliterende rol voor erfgoedinstellingen kansrijker. Doordat zij het materiaal beschikbaar maken (als 'halffabrikaat') voor digitale toepassingen kunnen marktpartijen proposities ontwikkelen en realiseren als er marktkansen gezien worden. Voorwaarde hiervoor is wel dat het gedigitaliseerde erfgoedmateriaal zo open en breed mogelijk toegankelijk is gemaakt. Aansluiting bij de ontwikkeling op het gebied van Open Data biedt hier kansen.

Harde doelstellingen geven richting en focus

De harde productiedoelstellingen hebben richting en focus aan het project Beelden voor de Toekomst gegeven. Dat is een duidelijke meerwaarde van de bijgestelde aanpak. Het accent heeft gelegen op het veilig stellen van het meest kwetsbare materiaal en dus op het gerealiseerde aantal uren audio en/of video en hoeveelheden foto's. Dat is een aanbodgerichte aanpak waarbij aandacht voor de vraag van gebruikers onderbelicht is gebleven.

Wij bevelen aan om bij de bepaling van doelstellingen voor toekomstige digitaliseringsprojecten concrete en realistische doelstellingen voor maatschappelijke impact en outcome te formuleren. Dit zorgt voor eenzelfde richting en focus als bij de input- en outputdoelstellingen. In het project is hierdoor onvoldoende aandacht gegeven aan en gestuurd op de maatschappelijke impact, hetgeen draagvlak voor dergelijke projecten naar onze verwachting niet ten goede zal komen. Immers er kan niet geconstateerd worden in welke mate er maatschappelijke impact is, omdat geen activiteit is ondernomen om dit in beeld te brengen. Dat is jammer.

Strategische agenda

Op basis van de zelfevaluatie en hetgeen we in andere documenten en gesprekken met de consortiumpartners aantreffen, constateren we dat een strategische agenda voor toekomst ontbreekt. Het gevaar dat wij zien van dit gemis is dat de opbrengsten van Beelden voor de Toekomst in termen van kennis, ervaring en samenwerking onvoldoende benut blijven. Er lijkt sprake te zijn van weinig reflectie door de consortiumpartijen op de structurele effecten van de gezamenlijke digitaliseringsoperatie op langere termijn. De inzichten uit Beelden voor de Toekomst lenen zich echter bij uitstek voor het ontwikkelen en aanscherpen van een visie op de toekomst van de erfgoedsector in het algemeen en digitaliseringsoperaties binnen deze sector in het bijzonder.

Afsluiting

Beelden voor de Toekomst was het eerste massaconservers- en digitaliseringsproject in Nederland op het gebied van audiovisueel cultureel erfgoed. Het project heeft belangrijke inzichten opgeleverd over wat de kosten zijn om dergelijk erfgoed te digitaliseren. Met de beschikbare projectmiddelen is een kwart van het door de aangesloten instellingen beheerde materiaal gedigitaliseerd. Het grootste deel van de Nederlandse audiovisuele erfgoedcollectie, inclusief het materiaal dat door regionale en lokale archieven wordt beheerd, is dus nog niet veilig gesteld tegen verval. Een langjarige strategie is nodig om te bepalen wat de volgende stappen zullen zijn om zo veel mogelijk van deze collectie voor de toekomst te behouden. Dit vergt intensieve samenwerking tussen de consortiumpartners en andere erfgoedinstellingen, in de wetenschap dat er minder middelen beschikbaar zullen zijn voor deze doelstelling. In Beelden voor de Toekomst is kennis en ervaring opgedaan met alle aspecten van digitalisering van dit type erfgoed. Hiermee is een goede basis gelegd voor die vervolgstappen. Het is evident dat de beweging naar betere toegankelijkheid en meer maatschappelijke impact belangrijke ingrediënten daarvan zijn.

Consortium Beelden voor de Toekomst, 2015

Contact: Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
Media Parkboulevard 1, 1217 WE Hilversum
Postbus 1060, 1200 BB Hilversum
Tel. 035-677 5555